

ZAGOTOVITEV KAKOVOSTI — ZaK

Kriza kakovosti

Na pobudo Gospodarske zbornice Slovenije se je v slovenski skupščini sprožila akcija s ciljem, da se ustvari ustrezna klima za spodbujanje kakovosti in vseh ravneh. V manjšem obsegu sem bil povabljen k sodelovanju, tako sem dobil delno sliko o stanju kakovosti in te akcije.

Naslov Kriza kakovosti se morda sliši provokativno, dejansko pa gre za krizo širših razsežnosti. Kriza kakovosti se pojavlja kot gospodarska kriza ob različnih časih na različnih koncih sveta in tako tudi pri nas. Eden od osnovnih vzrokov te krize pa je slabo in necelovito razumevanje pojma kakovosti.

DOGAJANJA OKROG KAKOVOSTI

V obdobju od 1970. do 1975. leta je Japonska s svojo dolgoročno strategijo razvoja dosegla nivo kakovosti izdelkov in storitev industrijsko razvitih dežel zahodne Evrope in ZDA. Za ta naskok so Japonci potrebovali dolgo dobo. Deset let so potrebovali samo za izobraževanje vodilne hierarhije na področju načrtovanja kakovosti, upravljanja kakovosti in izboljšanja kakovosti. Nadaljnjih dvajset let pa je bilo potrebno, da so nadomestili prednost Zahoda in v kakovosti prevzeli vodstvo. Japonci nadaljujejo svojo dejavnost na področju kakovosti z enakim trendom, tako la se razlika proti Zahodu stalno povečuje. Starosta kakovosti J. M.

Juran opozarja, da bo Zahod okrog leta 2000 dosegel višek svoje krize kakovosti.

Ob tej informaciji se je vsekakor potrebno zamisliti, saj za nas kakovost izdelkov in storitev, ki velja na Zahodu, predstavlja določen pojem, pa naj si gre to za primer, ko tja prodajamo, ali pa tam kupujemo. Samo po sebi se postavlja vprašanje, kakšen je naš nivo kakovosti in kakšen je njegov trend v primerjavi z opisanima.

Potrebno je povedati, da v naši družbi nimamo opredelitve do pojma kakovosti in da je ta prepuščena slučajnosti. To dokazuje na primer tudi to, da kakšnega večjega premika na področju kakovosti po letu kakovosti 1972 ni bilo. To dokazujejo tudi hude ekološke neizdatke, o katerih lahko beremo v dnevnem tisku.

Transport sesalnih cevi za HE Mostar

V začetku decembra so delavci Litostroja na gradbišču HE Mostar v rekordnem času sestavili 2 koleni sesalnih cevi v skupni teži okoli 50 ton.

Da bi se čim bolj približali pogodbenemu roku za dobavo in montažo tega dela opreme — to so deli v betonu — in da bi se tako rekoč na kožo prilagodili dinamiki gradnje, smo se z naročnikom dogovorili, da se omenjeni deli sesalnih cevi sestavijo na deponiji in cevi v celem prepeljejo in postavijo na temelje v turbinski jašek.

Taka odločitev ni bila lahka, saj do sedaj v jugoslovanskem prostoru in tudi pri tujih firmah nismo zasledili, da bi se sesalne cevi takih dimenzij in teže, kot so na HE Mostar, izdelale zunaj temeljev.

Na podlagi idejne zasnove je bil potreben celovit pristop, pri čemer so sodelovali investitorji, izvajalec gradbenih del (Hidrogradnja), prevoznik (Vektor — Izredni prevozi) in litostrojski TOZD Montaža. Vsak od omenjenih izvajalcev je moral na podlagi predvidenega idejnega tehnološkega postopka izdelati in sprejeti naloge za svoje področje.

Danes smo lahko vsi resnično zadovoljni. Preuranjeno je ocenjevati, kolikšen je prihranek časa in denarja. Te rezultate nam bodo dale šele kasnejše analize.

Sredstva javnega obveščanja — radio, televizija, sarajevski Vjesnik in Oslobođenje pa so že dali laskave ocene izvedene montaže.

Pri bodočih naročilih bomo na podlagi pridobljenih izkušenj z novimi tehnološkimi prijemi in s sodelovanjem ostalih specializiranih izvajalcev še bolj smelo reševali take in podobne probleme pri terenski montaži naših proizvodov.

V. Bertoncelj

Obstajajo tudi izjemne pozitivne primere v posameznih OZD, ki pa so bolj slika entuziazma posameznikov v teh sredinah, ali pa zahtev kupcev oziroma njihovih zaščitnih mehanizmov (mednarodnih, državnih ali raznih predpisov in posebnih inštitucij.)

Pri analizi krize kakovosti pri nas je potrebno tudi samokritično ugotoviti, da pri uresničevanju določil Zakona o združenem delu ob organiziranju tozgov določenih poslovnih funkcij nismo pravilno ocenili. Marsikje se je zgodilo, da so se službe za kakovost, predvsem pa službe za kontrolo kakovosti, podredile proizvodnji in ali preveč razdrobile. Njihovo delo se je na tak način paraliziralo, postale so manj strokovne in seveda manj učinkovite. Drugih specifičnosti pri nas, kot je na primer problematičnost oskrbe z repromaterialom ne bi ponavljal, saj so te stvari že znane.

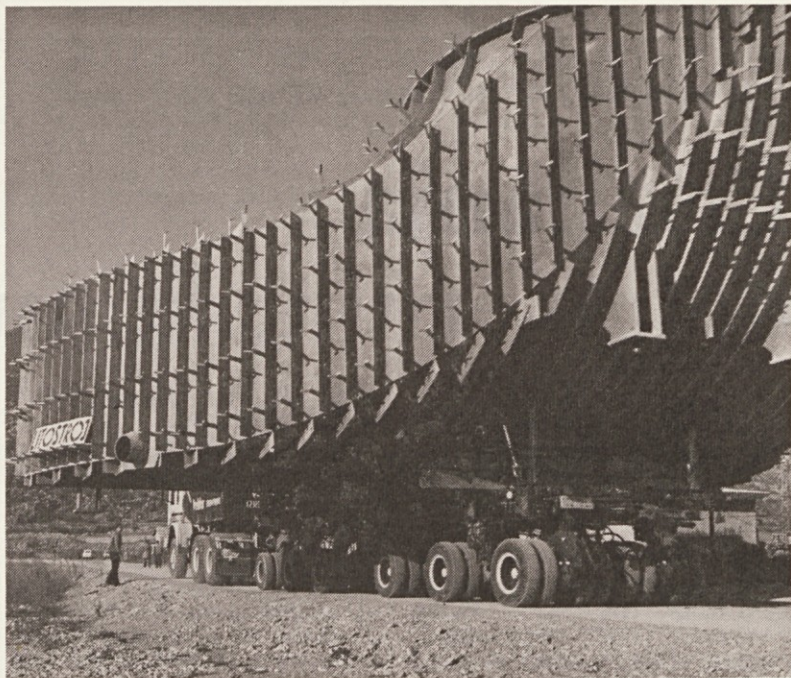
OSNOVNI POJMI

Kadar se pogovarjamo o kakovosti, je očitno, da imamo pod tem pojmom različne predstave. Skupen nam je pojem dobre ali slabe kakovosti izdelka ali storitve. Manj pa se razumemo, ko rečemo, da je pojem kakovosti vprašanje kulture, ekologije, tehničnega razvoja, organizacije, strategije.

Kadar govorimo o kakovosti, se hitro vključi nov pojem — kontrola. Zelo pogosto beseda kontrola dobi tudi primeren pomen, saj pravimo, dober je tisti izdelek ali storitev, ki smo ju dobro prekontrolirali, preden smo ju predali kupcu. Če pogledamo, kako so se dejavnosti na področju prizadevanja za izboljšanje kakovosti razvijale, to nazorno povedo imena oddelkov ali služb, ki se s to problematiko ukvarjajo v OZD. Začelo se je z operativno kontrolo, nadaljevalo s tehnično kontrolo, statistično kontrolo, integralno kontrolo kakovosti, povsod je poudarek na kontroli.

Naloga oddelkov ali služb za kontrolo je zbiranje podatkov o kakovosti tehnološkega procesa z namenom, da mu pomagamo. Pri načrtovanju tega procesa bi morali te izkušnje upoštevati. Ponekod se to mišljenje že spreminja in opažamo v OZD nove oddelke za zagotovitev kakovosti. Kot bomo videli v nadaljevanju, mora poleg tega novega oddelka še vedno obstajati tudi oddelek ali služba za kontrolo kakovosti.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Kolos za HE Mostar na transportnem vozilu

VOLITVE 1986

Kontinuiteta razvoja samoupravljanja

Letošnja pomlad bo v znamenju volitev, ko bomo volili delegate za samoupravne organe v temeljnih organizacijah, delovnih skupnostih in v delovni organizaciji, kot tudi delegate in delegacije za skupščine družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti. To bodo že četrte volitve na novi ustavni podlagi, po kateri se celoten politični sistem oblikuje na delegatskih odnosih in neodtujljivi pravici delovnih ljudi, da iz svojih osnovnih samoupravnih organizacij in skupnosti upravljamo celotno družbo.

V dosedanjem delu naših delegacij je bilo marsikdaj občutiti precej tavanja in omahovanja. Težki gospodarski položaj v naši družbi, v katerem naraščajoča inflacija in velika zadolženost države znatno obremenjuje celotno gospodarsko in družbeno življenje ter prizadeva življenjski standard delovnih ljudi, pa je bil osnovni razlog, da so bili dušeni samoupravni procesi in delegatska praksa, kljub prizadevanjem, da bi organizirane socialistične sile poiskale prave poti in odgovore, s katerimi bi presegli težave in slabosti v razvoju. Bistveno je, da je delovnim ljudem še vedno odtegnjena možnost, da celovito upravljajo z ustvarjenim dohodkom in družbeno reprodukcijo, zlasti v njihovih temeljnih organizacijah združenega dela, pa tudi v širših samoupravnih organizacijah in skupnostih.

Vsi ti problemi nam ne smejo odvzeti poguma, nasprotno, spodbuditi nas morajo, da sprožimo nove akcije in pobude za premagovanje vsega, kar nas vleče nazaj in za uspešnejše uresničevanje zastavljenih nalog.

Volitev v naši delovni organizaciji ne jemljemo kot zgolj enkratno dejanje, ločeno od samoupravnega političnega življenja, ampak kot fazo v neprekinjenem družbenem procesu, ki ji ni treba pripisovati kakega posebnega pomena. To pomeni, da evidentiranje dejansko postaja stalni proces, čeprav, razumljivo, nekoliko bolj intenziven pred volitvami. Tudi v naši delovni organizaciji evidentiranje možnih delegatov v vse oblike samoupravnega organiziranja, od temeljne organizacije združenega dela do republiške in zvezne ravni, poteka že od marca 1985, kar dokazuje, da so predkandidacijski postopki dejansko stalen proces.

V iztekajočem se mandatu smo večkrat opozarjali na probleme delovanja delegacij in povezovanja delegatov in delegacij za zbor združenega dela in samoupravne interesne skupnosti z bazo. Z opozarjanjem na slabosti, ki so se pojavile v delu delegacij in s predlogi za razreševanje problemov smo tudi sami prispevali, da so bila sprejeta dopolnila volilnih zakonov in volilnega pravilnika v smislu večje racionalizacije in združevanja funkcij delegacij za skupščine samoupravnih interesnih skupnosti.

Ob pripravi volitev nas čaka še precej nalog, pri čemer bomo morali vsi delavci, organizirani v sindikalni organizaciji, dosledno uresničevati odgovornost zveze sindikatov do kadrovske politike in volitev. Še pred razpisom volitev morajo sindikalne organizacije v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih opraviti veliko nalog. Naj opozorimo le na nekatere: izvršni odbori OO ZS morajo pripraviti vse za delovanje temeljnih kandidacijskih konferenc, oblikovati morajo predlog možnih delegatov v samoupravne organe na ravni TOZD/DS in DO in za člane delegacij za skupščine DPS in skupščine SIS, organizirati široko obravnavo o evidentiranih kandidatih — skratka zagotoviti, da bodo temeljne kandidacijske konference dobro opravile vse naloge.

Samo z dobrimi pripravami v predvolilnih in volilnih postopkih in s tako sestavo delegatov in delegacij, ki bo zagotavljala učinkovito delovanje delegatskega sistema, bomo nadaljevali začeto delo v smeri večje učinkovitosti delovanja delegatskega sistema, potrjevali samoupravno, delegatsko naravo volitev in dosegli nove kvalitete političnega sistema.

Družbenopolitične organizacije v delovni organizaciji bodo še izboljšale metode političnega delovanja. Tako bomo hitreje našli pot do razrešitve vseh problemov in vsem, ki sprejemajo socialistično samoupravljanje, neodvisno in neuvrščeno Jugoslavijo in ki želijo s svojim znanjem, delom in strokovnostjo soustvarjati še lepšo prihodnost, dali možnost, da prevzamejo najodgovornejše naloge.

Zlatko Adlešič

Pogled na sesalne cevi na deponiji za DE Mostar. V ozadju sta Prenj in Velež

PREDSEDSTVO AKCIJSKE KONFERENCE ZK

Priznanja dolgoletnim komunistom

Predsedstvo akcijske konference ZKS delovne organizacije in sekretarji OOKZ tozov in delovnih skupnosti so se 17. decembra 1985 sestali, da čestitajo komunistom, ki so člani ZKJ 30 in 40 let. To so:

Dejan STOJČ (TOZD PUM), Marija PIRIH (DS SSP), Mirko JANCIGAJ (DS SSP), Vasilij PAVLOVIČ (TOZD PPO), Mihael PREMK (TOZD OBDELAVA) in Stanislav ŠTIFAR (TOZD TVN).

Za njihov prispevek pri delu v ZK in drugih družbenopolitičnih organizacijah ter samoupravnih organih se jim je zahvalil Josip Klobučar in jim ob tej priložnosti izročil knjigo.

V nadaljevanju seje so obrav-

navali tudi oceno gospodarjenja v delovni organizaciji.

Mirko Jančigaj je opozoril na trenutno največje probleme, s katerimi se srečujemo v delovni organizaciji. Tako imamo, poleg težav pri izvedbi naročil, največ problemov pri pripravi plana delovne organizacije za leto 1986. Pojavljajo se namreč zahteve, naj bi planirali določene stroške večje kot je bilo predvideno, kar bi vplivalo na zmanjšanje rezultata v prihodnjem letu. Sprejet je bil dogovor, da se moramo vsi zavzemati za doseg planiranega prihodka. Če pa hočemo izpolniti zastavljeni plan, moramo vsak teden sproti obravnavati naše poslovanje. Finančni plan DO še ni izdelan, manjkata nam dva ključna podatka: datum izdelave posameznega izdelka in datum, ko mora biti repromaterial v delovni organizaciji.

Velik problem za našo DO je neizpolnjevanje dogovorjenih rokov. Osnovni vzrok za to je, da se delo ne usklajuje že v prvih fazah. Ker še nimamo izdelanega zadovoljivega sistema planiranja, bomo v delovni organizaciji v naslednji fazi (predvidoma še pred koncem leta 1985) pripravili korekture za boljši način dela.

Se z enim problemom se srečujemo. Litostroj izredno veliko izvažajo. V primeru HE Haditha, ko plačila ne prihajajo redno, imamo občasne težave z likvidnostjo naše delovne organizacije. Problem sproti rešujemo.

Pričetek realizacije naložbe v proizvodnjo energetske opreme predstavlja veliko obveznost za našo DO. Tu ne gre le za izgradnjo objekta in nakup strojev za težko obdelavo, ampak bo potrebna cela vrsta rekonstrukcij in izboljšav na že zgrajenih objektih. V letu 1986 bi morali dokončati izgradnjo objekta, tako da bi konec prihodnjega leta že lahko pričeli montirati stroje.

Veliko pozornost bo potrebno posvečati kadrovski problematiki in usposabljanju delavcev, saj je razvidno, da ni

Predsedstvo akcijske konference ZK ob obravnavi rezultatov gospodarjenja (Foto: T. Š.)

več najpomembnejša izvedba, ampak priprava dela.

Sprejet je bil predlog, da bi v januarju 1986 predsedstvo akcijske konference ZKS DO skupaj s sekretarji izvedlo razpravo o usposabljanju kadrov in kadrovski problematiki.

V razpravi je bilo sproženo vprašanje reorganizacije službe planiranja in službe kvalitete.

Mirko Jančigaj je odgovoril, da reorganizacija službe kvalitete zaenkrat še ni predvidena, vendar bo temu v letu 1986 potrebno posvetiti večjo pozornost. Prav tako bo potrebno reorganizirati tudi službo planiranja, pri čemer mora biti izhodiščna točka obvladovanje finančnega plana v celoti.

Z. Adlešič

Stanislav Štifar prejema knjigo za tridesetletno članstvo v ZK (Foto: T. Š.)

SOZD ZPS — V SLOGI JE MOČ

Skupni posli - skupni uspehi

Tovariš Boštjan Barborič je predsednik poslovnega organa sozda ZPS že šest let. V tem času je sozd dosegel že lepe uspehe, kljub temu pa še vedno ni tako, kot bi moralo biti, oziroma kot si je ob prevzemu te funkcije zamišljal. Vse preveč časa potrebujemo za sprejemanje različnih odločitev. To nas močno hromi v razmerah, ko trg zahteva hitre in učinkovite akcije, pogosto pa je takšna neelastičnost tudi vzrok za propad kakšnega posla, ki bi prinesel velike finančne učinke.

Položaj zadnjih dveh let pa je dokaj obetaven. Tovariš Barborič je našel nekaj projektov, ki bodo letos nosilni v okviru sozda.

Največji projekt, ki se je začel že lani in se bo letos nadaljeval, je namakalni projekt Radoviško polje v Makedoniji. V prvi fazi je vrednost projekta 130 milijard dinarjev, ponujamo pa ga na ključ. To pomeni, da vključuje vsa gradbena dela, opremo in manjšo hidroelektrarno, ki pomeni lasten energetski vir. V ta namen so bila združena

sredstva slovenskega gospodarstva za nerazvite republike.

Nosilca projekta sta Agrostroj in Litostroj, kot kooperanti pa so vključene tudi druge delovne organizacije. Agrostroj je že znan dobavitelj namakalne opreme, ki jo izdeluje vse več za domači in tuji trg, na žalost pa je njihovo poslovanje na tem področju odvisno od finančnih možnosti kmetijstva.

Nekaj manjši je projekt izgradnje livarne za predelavo sekundarnega aluminija v Janjevu na Koso-

vu. Tudi ta projekt bo pokrit iz sredstev za nerazvite republike, je pa že v zaključni fazi. Udeležena sta predvsem Stroj iz Radelj z opremo in Litostroj. Potekajo že pogovori o drugi fazi — o nadaljnji izgradnji tega objekta in spremeljajočih objektih.

Celoten projekt je bil zasnovan skupno z novoustanovljenim sozdom Invest-metali, ki združujejo celotno kovinsko predelovalno industrijo Kosova. Že pred časom smo skupno z njimi zasnovali koncept skupnega nastopanja pri izgradnji kompletnih objektov na Kosovem. Z uspešno izgradnjo te livarne pa smo si pridobili primerno referenco, ki nam obeta nove možnosti skupnega nastopanja v prihodnje.

Nadaljevali smo že nekaj let trajajoč postopek dobav za rudnik urana Žirovski vrh, katerega gradnja se zdaj bliža h koncu. Zaključili pa smo tudi dobavo in preizkus opreme za ljubljansko toplarno.

Intenzivno smo se pripravljali tudi za gradnjo verige elektrarn na Savi in Muri, ki naj bi se začela letos. Vendar bo treba v tem obdobju izdelati še projektno dokumentacijo za opremo. Ustanovljen je bil tudi konzorcij, ki združuje vse izvajalce, vključno z gradbeniki, kajti prvič naj bi gradili hidroelektrarne na ključ, in sicer kontinuirano v naslednjih desetih letih. Gradnja cele verige elektrarn naj bi bila tipizirana, vse od strojne opreme do pretežnega dela gradbenih elementov. Pod okriljem sozda ZPS sestavljajo konzorcij Litostroj, Metalna, IBE, Rade Končar, Iskra, Gradis in SCT, Turboinstitut pa je angažiran za izdelavo prototipa turbine. V tem srednjeročnem obdobju bi morale biti zgrajene tri elektrarne od skupno petnajstih, ki naj bi bile zgrajene v desetih letih.

Prav tako intenzivno so tekle priprave za izgradnjo nove tovarne aluminija v Kidričevem, kjer naj bi se začela proizvodnja že letos, in predstavlja tako kot projekt Sava — Mura eno največjih slovenskih naložb v tem obdobju.

Kompletno delo sozda pa seveda ni omejeno le na ta dela. Precej pa je tudi ponudb, o katerih bomo govorili več, ko bodo pogodbe dokončno sklenjene.

V. K.

(Dalje na 6. strani)

OBISK SLUŠATELJEV POLITIČNE ŠOLE

V četrtek, 12. decembra 1985, je Titove zavode Litostroj obiskalo 120 slušateljev politične šole pri mestnem komiteju ZKS Ljubljana. Slušatelje so na ogled delovne organizacije spremljali Josip Klobučar, predsednik akcijske konference ZKS DO, Ivan Babič, predsednik delavskega sveta DO, Mihael Žilavec, podpredsednik KOOS, Janko Kopač, predsednik upravnega odbora DO, in Franc Kosi, vodja sektorja POAE.

Po ogledu tovarne so Franc Kosi, Josip Klobučar in Ivan Babič predstavili delovno organizacijo in delovanje družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov DO.

Ob koncu živahnega pogovora so slušatelji in vodja šole izrazili željo, da bi tudi v bodoče organizirali take oblike sodelovanja med združenim delom in šolo.

Sprehod skozi čas

Upravni odbor 14. 1. 1960

Proizvodni plan za leto 1960 je bil znan že pred pričetkom leta 1960, kar je vsekakor velik napredek v primerjavi s prejšnjimi leti, ko so se sprejemali za nazaj. Tako se je na realizacijo plana seveda lažje pripraviti. Še bolj pa bo v letu 1961, ker bo plan za to leto znan že ob koncu letošnjega prvega polletja in se bomo na njegovo realizacijo še bolj pripravili.

Na tej seji pa bi predvsem obravnavali priprave za realizacijo letošnjega plana, oziroma preštudirali dobre in slabe strani pri izvajanju tega plana in s tem v zvezi ukrenili vse, kar je potrebno, da bo izpolnjevanje plana čim uspešnejše.

Iz izkušenj prejšnjih let vemo, da smo plan za prvo polletje navadno dosegli v višini 30 do 40%. Ker pa je plan letos zelo napet, menimo, da ga v prvem polletju ne bomo dosegli niti 30% in bo zato potrebno vložiti v proizvodnjo v drugem polletju mnogo več prizadevanj kot v prejšnjih letih. Iz tega dejstva bodo izhajale tudi finančne težave, ki se bodo pojavile zaradi nenakomernih realizacij. Naš plan predvideva v drugem polletju večjo realizacijo kot v prvem. Tako bomo predvidoma v prvem polletju realizirali 33% od celotne planirane produkcije, po posameznih skupinah:

turbinska proizvodnja 38%,
viličarji 40%
črpalke 34%,
dizelski motorji 24%.

Način izplačevanja neto plač v letu 1960 in zaokrožitve: Po pregledu v predloge splošnega sektorja je bilo sklenjeno, da se sklep upravnega odbora

ra iz leta 1959 glede načina izplačevanja neto plač spremeni tako, da se sedanje zaokrožitve od din 100 spremene na zaokrožitve od din 10.

Razlike se ne izplačajo, temveč se nakažejo v fond našega mesečnika "Litostroj", s čimer se prihranijo vsi nepotrebni izdatki za manipulacijo pri obračunavanju mesečnih zneskov.

Sindikalni podružnici pa se naroča, da o tem sklepu obvesti kolektiv, ki naj potem poda svoja pozitivna ali negativna mnenja.

Upravni odbor 6. 2. 1960

Povprečna naklada časopisa Litostroj.

Uredništvo časopisa "Litostroj" je upravnemu odboru posredovalo predlog uredniškega odbora, da se poveča naklada časopisa od dosedanjih 3000 na 3500 izvodov mesečno, pri čemer bi se povečali tiskarski stroški za 9.130 din mesečno. Nadaljnji predlog je, da se

Upravni odbor 6.2. 1960

Uredništvo časopisa "Litostroj" je upravnemu odboru posredovalo predlog uredniškega odbora, da se poveča naklada časopisa od dosedanjih 3000 na 3500 izvodov mesečno, pri čemer bi se povečali tiskarski stroški za 9.130 din mesečno. Nadaljnji predlog je, da se odobri obseg druge številke časopisa na devet strani, ker se je nabralo veliko zanimivega in aktualnega gradiva, katerega poznejša objava ne bi bila več aktualna. Stroški za dve strani bi se zvišali za din 37.200.

Upravni odbor je potrdil prvi in drugi predlog uredniškega odbora.

Upravni odbor je vzel na znanje pregled nadurnega dela kolektiva v korist nove tovarniške menze, ki ga je predložila sindikalna podružnica in iz katerega je razvidno, da je kolektiv izvršil 16.280 ur v vrednosti 1.872.591 dinarjev.

Upravni odbor 7.4. 1960

Filmanja HE Peruče in Splita. Potrjen je bil predlog PPB za filmanje HE Peruče in Splita. Podjetje je pristalo na plačilo stroškov v višini 1. milijon dinarjev pod pogojem, da se dolžina filma določi v sorazmerju s plačilom na eno šestino filma, da se pri filmanju upoštevajo želje podjetja, da ostane podjetje lastnik posnetega materiala, ki ga lahko poljubno koristi. Isto pravico za uporabo tega materiala pa dajemo tudi producentu, toda ta se mora sporazumeti s podjetjem v primeru drugega komercialnega izkoriščanja, in nazadnje, da so plačilni pogoji določeni tako, da podjetje plača do konca leta 1960 500.000 din, po končanem snemanju filma pa 500.000 din, kar zneske skupno 1 milijon dinarjev. O vsem tem se napravi pismena pogodba.

Upravni odbor 26.5. 1960

Tovariš Levstek je povedal, da ga je v začetku februarja tehnični direktor zadolžil za izdelavo elaborata za dizel motorno proizvodnjo. Pri sestavi tega elaborata se je posluževal nekoliko zgodovine, kolikor se Litostroj dotika proizvodnje dizel motorjev. Že leta 1958 je bil napravljen zapisnik med Litostrojem in bivšo Bregano, da bi pričelo naše podjetje izdelovati dizel motorje, vendar do izdelave teh motorjev iz več razlogov ni moglo priti.

Izdelavo teh dizel motorjev je prevzel "3. Maj" iz Reke, le-ta se je naslonil na Jugoturbino in je tako rekoč Litostroju stal ob strani. Ko je Pulj sklenila

z Burmeistrom pogodbo o izdelavi dizel motorjev, so naše podjetje obiskovali razni inozemski strokovnjaki, ki so nakazali, da ima tudi Litostroj ugodne pogoje za izdelavo dizel motorjev, predvsem da imamo na razpolago strojni park in ustrezne delavnice.

Predno bi pričeli z izdelavo dizel motorjev, moramo ugotoviti, kakšno je stanje ladjedelništva. V Jugoslaviji smo imeli v letu 1937 štiri ladjedelnice, medtem ko imamo danes 3 velike ladjedelnice, 6 srednjih in 18 manjših. Ugotovljeno je, da se notranje potrebe po dizel motorjih krijejo v pretežni meri iz uvoza in zato dajemo ogromna devizna sredstva.

Zaradi pomanjkanja dizel motorjev izgradnja ribištva in objektov za rečno in obmorsko plovbo ni sledila ostalemu razvoju industrije in je v primerjavi z drugimi panogami v delnem zaostanku. Predvsem se to čuti pri modernizaciji plovnih objektov. Del ladjevja je že precej zastarel in ga je potrebno obnoviti.

Kakor je iz tekstualnega dela elaborata razvidno, je gradnja dizel motorjev zelo rentabilen posel, saj predstavlja pogostno sredstvo približno 20% od celotne vrednosti plovne objekta.

Proizvodnja dizel motorjev se bo z dopolnilno opremo povečala od 2.250 KM, proizvedenih v letu 1959, na 50.000 tisoč KM v letu 1965. Vrednost proizvodnih izdelkov se bo v letu 1965 dvignila na 4.031.800.000 dinarjev.

Povprečno količino bo možno plasirati prvenstveno že na domačem tržišču, pri čemer izvoz niti ni upoštevan. Surovinska baza je zagotovljena, predvsem je izbira takega programa ugodna za livarno sive litine, ki bo imela zajamčen odvoz ulitkov.

DELEGATI DPO PREDLAGALI MIRKA JANČIGAJA ZA GENERALNEGA DIREKTORJA TZ LITOSTROJ

Letos preko 30 milijard

Delegati družbenopolitičnih organizacij delovne organizacije so se 26. decembra še zadnjič v letu 1985 sestali in obravnavali oceno gospodarjenja in možnosti nadaljnjega razvoja TZ Litostroj, pa tudi družbenopolitično oceno dela individualnega poslovnega organa delovne organizacije.

Ob obravnavi ocene gospodarjenja je Mirko Jančigaj seznanil delegate, da so rezultati poslovanja po trenutni oceni zadovoljivi in bistveno boljši, kot so bili ob obravnavi devetmesečnih rezultatov. Ob tem pa naša usmeritev ni bila le v zagotavljanju količinskega plana, ampak smo predvsem stremeli, da bi ves čas obvladovali tudi finančno situacijo. Tako kot smo leta 1984 zaznali fizični porast v primerjavi z letom poprej, lahko trdimo, da bo enako tudi leta 1985. Tudi tozda TVN in PPO, ki sta imela precej težav, sta povečala svojo proizvodnjo, tozda PUM pa je prav tako glede na trenutno zelo težak položaj livarn v Jugoslaviji posloval dobro.

Ker smo v zadnjem trimesečju odpremili precej blaga, finančna realizacija pa znaša 22,7 milijarde dinarjev, je upravičeno, da v letu 1986 planiramo finančno realizacijo v višini preko 30 milijard dinarjev.

Tudi v letu 1986 se bomo morali še bolj kot doslej usmerjati v povečanje izvoza, še zlasti na konvertibilni trg, to še toliko bolj, ker pričnemo z realizacijo naložbe v proizvodnjo energetske opreme. Pred nami so velike obveze (stroji

za težki program bodo dobavljeni do konca leta 1986, do takrat pa mora biti dovršen tudi objekt), ki pa jih po ocenah lahko izvršimo v zagotovljenih rokih.

Delegati so potrdili oceno gospodarjenja in možnosti razvoja DO, potrdili pa so tudi predlog, da se s 1. decembrom 1985 glede na dosežene rezultate poviša vrednost točke za 15,2%.

Delegati družbenopolitičnih organizacij DO so ob izteku mandata obravnavali tudi oceno dela individualnega poslovnega organa DO Mirka Jančigaja.

V oceni je opozorjeno zlasti na tista področja dela, ki jim je generalni direktor skupaj z odgovornimi strokovnimi sodelavci namenjal največ pozornosti:

- Uresničevanje razvojnih možnosti DO,
- priprava letnih, srednjeročnih in dolgoročnih planov DO, izpolnjevanje letnih, srednjeročnih in dolgoročnih strateških usmeritev DO,
- ocena gospodarjenja in finančnega poslovanja,
- prizadevanje pri obdelavi trga in pridobivanja naročil,
- odnos do razvojno-raziskovalne in inventivne dejavnosti DO,
- prizadevanje za ustrezno orga-

- nizacijo vhodnih elementov proizvodnega procesa (nabava materiala, kooperacija, uvoz),
- odnos do kadrovske politike, nagrajevanje po delu in rezultatih živega in minulega dela,
- pridobivanje, vzgoja in izobraževanju kadrov,
- investiranje v nove zmogljivosti, obnavljanje in vzdrževanje obstoječih zmogljivosti ter energitika,
- celotni proizvodno-tehnološki proces,
- servisiranje proizvodov in
- prizadevanje za dvig družbenega standarda delavcev DO.

V procesu samoupravnega odločanja v DO kontinuirano poroča in po predhodnih strokovnih obravnavah predlaga strateško poslovno politiko delovne organizacije ter izvaja v smislu sprejetih sklepov samoupravnih organov. Pri oblikovanju ali dopolnjevanju ključnih samoupravnih aktov DO daje prednost kolektivnemu delu za skupne cilje DO.

Na področju delovanja družbenopolitičnih organizacij delovne organizacije aktivno sodeluje ne le kot odgovorna oseba, temveč kot njihov enakopravni član.

Delegati so soglasno potrdili oceno dela in sprejeli sklep, s katerim predlagajo delavskemu svetu DO, da ponovno imenuje Mirka Jančigaja za individualnega poslovnega organa Titovih zavodov Litostroj.

Z. Adlešič

Strokovna izobrazba ali delovna zmožnost

Na zadnjem posvetovanju kadrovskih delavcev v Portorožu smo v eni izmed delovnih skupin govorili tudi o izobraževanju in usposabljanju kadrov. Velik del razpravljalcev je ugotavljal, da izredno močno upada izobraževanje ob delu in iz dela. Enega od glavnih razlogov za takšno stanje so navajali uvedbo ugotavljanja z delom pridobljene delovne zmožnosti. Z uvedbo te možnosti je marsikje močno upadlo zanimanje za izobraževanje ob delu, saj je mnogo lažje in tudi hitreje napredovati od manj zahtevnih do bolj zahtevnih del in nalog tako, da se ugotovi delovna zmožnost, kot pa z izobraževanjem, kjer je pot daljša in tudi napornejša.

Pojem "delovne zmožnosti", ki jo je uvedel Zakon o združenem delu, povzeli pa republiški Zakoni o delovnih razmerjih, ni nikjer natančno definiran, zato je po mnenju mnogih udeležencev prišlo do zelo različnega tolmačenja in še bolj različne praktične uporabe tega pojma v posameznih organizacijah združenega dela.

Ker je tudi v naši delovni organizaciji v zadnjih letih ugotavljanje z delom pridobljene delovne zmožnosti zavzelo precejšen obseg, je prav, da nekaj ugotovitev o tem tudi napišemo in opozorimo na nekatere pomanjkljivosti, do katerih je prišlo tudi pri nas.

V katerih primerih, po kakšnem postopku in kriterijih je možno ugotavljati z delom pridobljeno delovno zmožnost, imamo pri nas opredeljeno v Pravilnikih o razvidu del in nalog. Po sprejemu teh pravilnikov v začetku leta 1980 smo vsem vodstvom tozdog posredovali tudi podrobnejša navodila za vodenje postopkov ugotavljanja z delom pridobljene delovne zmožnosti. V prvem letu je bilo speljanih le 13 postopkov, predvsem za delavce, ki so že bili starejši od 45 let. V naslednjih letih je število ugotavljanja delovnih zmožnosti močno naraslo. V nekaterih tozdihi pa so posamezne komisije predlagale potrditev z delom pridobljene delovne zmožnosti tudi mimo kriterijev, določenih v Pravilniku o razvidu del in nalog. Glavni razlog za dokaj veliko število ugotavljanj z delom pridobljene delovne zmožnosti je razporejanje delavcev na dela in naloge, za katere se po Pravilniku o razvidu del in nalog zahteva stopnja strokovne izobrazbe, ki je delavci niso imeli. V naši delovni organizaciji smo v zadnjih petih letih ugotovili delovno zmožnost za 304 delavce, od katerih je bilo kar 143 mlajših od 40 let, 24 pa celo mlajših od 25 let. Ti podatki kažejo na to, da se namesto za izobraževanje odločamo za ugotavljanje delovne zmožnosti tudi pri mlajših in celo zelo mladih delavcih. Gotovo bi bilo bolje, da bi vsem mlajšim sodelavcem omogočili izobraževanje ob delu ali iz dela in na ta način zagotavljali njihovo strokovno usposobljenost za opravljanje bolj zahtevnih del in nalog.

Primerjava podatkov o izobraževanju ob delu v TZ Litostroj v letu 1980 in 1984 samo potrjuje ugotovitev, da je tudi v Litostroju upadlo zanimanje za tovrstno izobraževanje, saj se je v letu 1980 izobraževalo 235 delavcev — študentov ob delu, leta 1984 pa le 190. Še bolj zgovoren podatek pa je ta, da je v letu 1980 uspešno zaključilo šolanje ob delu 62 delavcev, leta 1984 pa le 20. Ti podatki prav gotovo kažejo na upadanje izobraževanja ob delu ob istočasnem povečevanju števila ugotavljanja z delom pridobljenih delovnih zmožnosti.

Pregled z delom pridobljenih delovnih zmožnosti po TOZD/DS in stopnjah strokovne izobrazbe prikazujemo v tabeli. Iz nje je razvidno, da je bilo največ izvedenih postopkov v tozdu Prodaja, in to za dela in naloge, za katera se sicer zahteva srednja, višja ali visoka strokovna izobrazba. Zelo malo postopkov je bilo izvedenih za dela in naloge, za katera se zahteva manj kot srednja strokovna izobrazba. Pri teh delih in nalogah, gre pretežno za proizvodna dela in naloge, delavce razporejajo gelde na njihovo strokovno usposobljenost brez izvedenih administrativnih postopkov.

TOZD oz. DS	ŠT. UGOTAVLJANJ GLEDE NA ZAHTEVANO STROKOVNO IZOBR. PO RAZVIDU DEL IN NALOG				
	SKUPAJ ŠTEV. UGOTAV.	nanj kot SREDNJA	SREDNJA	VIŠJA	VISOKA
OB	45	1	18	14	12
MONT	28	1	7	12	8
PPO	26	2	5	19	10
TVN	12	—	7	4	1
PUM	26	—	9	9	8
PZO	13	3	4	4	2
IVET	17	—	5	6	6
IRRP	20	—	1	6	13
ZSE	7	—	3	2	2
NAB	19	—	6	9	4
PROD	61	2	15	17	27
SSP	16	—	3	—	13
PFSR	14	—	11	1	2
DO	304	9	94	93	108

V TOZD PTS in SŠTS do sedaj niso ugotavljali z delom pridobljenih delovnih zmožnosti.

In kako naj se ob koncu tega zapisa opredelimo do dileme DELOVNA ZMOŽNOST ali STROKOVNA IZOBRAZBA? Mi v strokovni službi bi se nekako takole:

1. Možnost, ki jo je ponudil zakon o združenem delu in ki smo jo sprejeli tudi v naših samoupravnih aktih, bi bilo treba v prihodnje izkoristiti res kot izjemo in dosledno v skladu s postavljenimi kriteriji.
2. Vse mlade je potrebno usmeriti in jim tudi omogočiti, da potrebno strokovno izobrazbo pridobe z izobraževanjem ob delu in z dela.
3. Če bi dosledno izvajali prvi dve točki, menimo, da ni nobene potrebe, da bi spreminjali obstoječo zakonodajo in naše samoupravne akte, v katerih so napisana določila o ugotavljanju in prizadevanju z delom pridobljene delovne zmožnosti.
4. Naša prizadevanja morajo biti v prihodnje usmerjena v zagotavljanje boljše kadrovske strukture, kar lahko dosežemo na ta način, da zaposlujemo delavce, ki imajo ustrezno strokovno izobrazbo, tistim, ki so že zaposleni, a nimajo ustrezne strokovne izobrazbe, pa omogočimo izobraževanje ob delu.
5. Postopek za ugotavljanje z delom pridobljene delovne zmožnosti naj bi v prihodnje uvajali samo za starejše delavce, ki so se že dokazali pri delu, a jim je zaradi preizkuse formalne izobrazbe onemogočena razporeditev k opravljanju bolj zahtevnih del in nalog.

I. Jarc.

Milijoni iz zamud - naših, vaših - čigavih?

Ljubljanski Dnevnik je 4. decembra 1985 objavil članek z naslovom "Zamude pomenijo milijone". V njem dopisnik Miran Šubic opisuje težave, ki spremljajo gradnjo hidroelektrarne Javornik predvsem zaradi kasnitve dobaviteljev opreme, čeprav "je res, da gre za manjšo elektrarno, a zato nič manj pomembno", kot je po navedbi v članku izjavil Jože Kramar, vodja tozda Energetika jeseniške železarne.

V nadaljevanju članka izvemo, da pričakujejo "naravnost rekordno zamujanje pri dobavi turbine, ki bi jo moral namreč dobaviti Litostroj že sredi lanskega avgusta". Tovarniško glasilo "Železar" je objavilo točen izračun škode, ki jo bo s kasnitvijo zagona turbine moral utrpeti delovni kolektiv železarne. Ta znaša kar 6 (šest) milijonov dinarjev.

Prav je, da ob tem članku — ne toliko zaradi "natančnega" izračuna stroškov kasnitve, ampak bolj zaradi čistih računov in upoštevanja okoliščin, ki jih ne gre zanemarjati — sežemo globlje v pojav in vzrok naših kasnitev.

Naj bo najprej povedano na splošno. Vsi vemo, da časa primanjkuje zmeraj na koncu, ob zaključku in nikoli v začetku. V primeru realizacije pridobivanja energetskih virov je že po pravilu glavni krivec za kasnitve vedno dobavitelj in montažer. Vedno znova morajo proizvajalci dobrohotno pojasnjevati kupcem, da je ta in ta

reka že leta in leta tekla mimo — recimo Jesenic, pa se nihče ni zmenil za njeno energetsko izkoriščenje. Tudi premo smo že imeli, čeprav ga zdaj primanjkuje še za široko potrošnjo, vendar je to že drugo vprašanje.

Kod drugo je treba ponovno opozoriti na tolikokrat pozabljeno dejstvo, da je ne samo gradnja vsakega energetskega objekta, ampak tudi izdelava ustrezne opreme zanj individualna, od vsake izvedbene faze naprej, in ne serijska kot — denimo avtomobilska, čeprav tudi pri njej ne gre brez zamud.

In tretje: zahteva po čim večjem izvozu proizvajalcem ne pomeni le obrabljeno parolo, ampak vseskozi živo obvezo za delo. Sankcije za neizpolnjevanje pogodbenih določil so v vedno večji mednarodni konkurenci pri izvoznih poslih dosti hujše kot na domačem trgu.

Če torej po vsem povedanem na kratko od blizu pogledamo še naročilo opreme za HE Javornik, ne moremo mimo naslednjih dejstev:

— Prvo ponudbo za turbinsko opremo smo izdelali 4.8.1980 (zadnjo od treh poslanih pa 25. 3. 1981!), potem pa vse do 11. 4. 1983 od kupca ni bilo nikakršnega glasu.

— Pogodba z rokom 22 mesecev je postala veljavna dne 7.11.1983.

— Prvi del opreme (dele za predvbetoniranje) smo dobavili oktobra, v decembru pa še zaporni organ (Howell bunker) za cevovod.

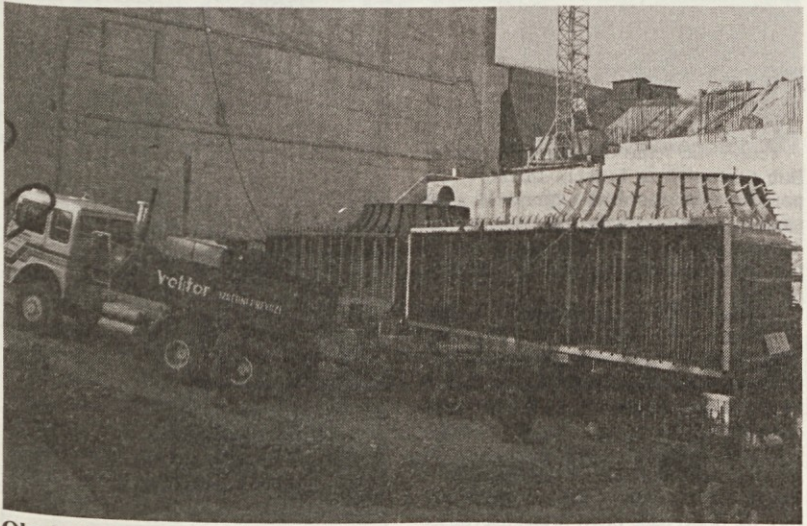
— Vse doslej nam kupec še ni sporočil, da je gradbišče pripravljeno za vgraditev že dobavljene opreme.

— Turbina sama bo kasnila sedem mesecev, in sicer zaradi obdelave gonilnika, dobave polizdelkov z domačega trga (drobni ulitki iz kooperacije z Vulkanom z Reke) ter nekaterih uvoznih delov opreme,

— Naročilo je padlo prav v obdobje najintenzivnejše izdelave izvozne opreme (HE Haditha, ČP Kozloduj itd.), penali za kasnitev teh naročil pa znašajo samo za prvi del dobave nekaj desetkrat več kot je cena vse opreme za HE Javornik z montažo in stroški za zamudo vred.

Priznati je treba, da so energetiki jeseniške železarne s svojo nadzorno službo po sklenitvi pogodbe izvajalcu s posredovanji in intervencijami nudili veliko pomoč — žal le-ta na ključnih mestih zaradi splošnih okoliščin ni mogla biti tudi učinkovita.

E T O

Obe kolena sesalnih cevi na temeljih v turbinski jami v HE Mostar

(Nadaljevanje s 1. str.)

Kriza kakovosti

Pojem zagotovitve kakovosti je bil razvit na Zahodu ob prizadevanjih, ki so poznana kot "Product Liability". Pod tem pojmom razumemo prizadevanja za rešitev pravne odgovornosti za izdelke. To je njegov proizvajalec, gre torej za zaščito kupca. To je bil velik moralni faktor, ki je vplival na izgradnjo sistema zagotovitve kakovosti. Sistem sam je bil razvit pri vojaških in vesoljskih projektih ter pri miroljubni uporabi jedrske tehnike, to je gradnji jedrskih elektrarn.

Po predpisih Mednarodne agencije za atomsko energijo — LAEA, ki je v sestavi Združenih narodov, je **zagotovitev kakovosti** zbir planiranih in sistematičnih dejavnosti, ki so potrebne, da dosežemo ustrezno zaupanje, da bosta element ali naprava pri uporabi delovala zadovoljivo. Vidimo, da je povdarek na planiranju in sistemskem pristopu.

Če gledamo po teh predpisih, kaj je **kontrola kakovosti**, vidimo, da je to podsistem zagotovitve kakovosti. To so tiste dejavnosti, ki omogočajo vse, kar je potrebno za kontrolo in meritev karakteristik elementa, naprave ali procesa v skladu s postavljenimi zahtevami.

Zagotovitev kakovosti mora napake preprečevati, kontrola kakovosti pa jih mora odkrivati.

Ker se pri nas pojem kakovosti še vedno pogosto zamenjuje s kontrolo, bom poskušal še drugače povedati, kaj želimo doseči z zagotovitvijo kakovosti: doseči želimo večjo varnost za človeka, njegovo okolje ter boljše izkoriščanje surovinskih in energetskih virov. Inženirski bi lahko tudi rekli, da želimo doseči zmanjšanje entropije, kajti Zemlja je zaenkrat za nas omenjen — izčrpljiv super sistem.

SISTEM ZAGOTOVITVE KAKOVOSTI

Kot je bilo omenjeno, je sistem zagotovitve kakovosti razvit ob proizvodnji in za proizvodnjo najbolj zahtevnih izdelkov. V našem prostoru smo se z njim srečali pri gradnji jedrske elektrarne v Krškem. Opažamo pa, da zahteve tega sistema prehajajo tudi že na zahtevnejšo proizvodnjo konvencionalne opreme. Pri gradnji jedrskih elektrarn oz. pri proizvodnji komponent ali pri storitvah v jedrskih elektrarnah je potrebno upoštevati mednarodne standarde in norme, ki določajo ta sistem, ki ga poznamo tudi pod imenom Quality Assurance — QA ali Zagotovitev kakovosti — ZaK. Agencijski standard je osnovan v trinajst točkah: 1. uvod, 2. programi ZaK, 3. organiziranje, 4. krmiljenje dokumentacije, 5. krmiljenje projektiranja, 6. krmiljenje nabave, 7. krmiljenje materiala, 8. krmiljenje procesov, 9. kontrola in preizkusi, 10. krmiljenje neusklajenosti, 11. korektivne dejavnosti, 12. arhiviranje in 13. preverjanje. Pri prevajanju naštetih dejavnosti sistema zagotovitve kakovosti je potrebno opozoriti na zelo pogosto napačen prevod angleške besede "control", za katero se mi zdi najprimernejši izraz krmiljenje saj gre dejansko za vprašanje organizacije poslovanja po kibernetičnem principu.

Sistem zagotovitve kakovosti je torej funkcionalna organizacija. To je koordinacijska naloga, ki mora biti vraščena v vse poslovne funkcije, tako da postane ena od glavnih strategij vodenja OZD. Vsi smo odgovorni za in gradimo kakovost. Za kakovost torej ne more biti odgovoren oddelek za

zagotovitev kakovosti, on samo koordinira skupna prizadevanja za stalno izboljšanje kakovosti.

Eno od določil sistema zagotovitve kakovosti govori o tem, da mora poddobavitelj tudi osnovati in izvajati tak program, ki ga nadrejena organizacija — kupec ali druga inštitucija potrjuje in preverja. Gre za zanimiv princip, da se ta filozofija dela širi kot verižna reakcija na poddobavitelje. Kot je to po eni strani zanimivo za družbo kot celoto, ker se s tem dviguje nivo kakovosti, pa je po drugi strani za OZD, ki si iščejo pri takih naročilih poddobavitelje, problematično, ker le-ti te filozofije pogosto ne poznajo in je zato tudi ne priznajo, ne sprejmejo, kar ima za posledico to, da je treba poddobavitelje iskati na zunanjem tržišču. Dejansko je taka politika domačih poddobaviteljev zelo kratkovidna, saj gre pri tem za prenos tehnologije od urejenega kupca k manj urejenemu poddobavitelju.

Opisani sistem, ki je določen z mednarodno priznanimi normami in standardi, je zelo drag, zaradi obsežne dokumentacije, ki predpisuje, kako je potrebno kakovost graditi in dokazil o doseženi kakovosti. Pogosto je nepopularno ožigosan kot "papirnata vojna". Seveda bi bilo zelo nesmiselno in neekonomično ta pristop z enako ostrino uporabiti pri izdelkih za široko potrošnjo. Da bi ta dva pristopa ločili, je morda umestno uvesti pojma obvezni sistem zagotovitve kakovosti in množično gibanje za zagotovitev kakovosti. Slednje naj bi bilo namenjeno manj zahtevnim izdelkom in storitvam. To so dosegli Japonci.

REAKCIJA ZAHODA

Povrnili bi se na krizo kakovosti na Zahodu, in sicer na to, kako so zahodni gospodarstveniki reagirali nanjo. O tem je letos na 29. evropski konferenci o kakovosti in napredku v Estorilu na Portugalskem poročal Juran. Analiziral je posamezne metode, ki jih direktorji uporabljajo. Očitno je, da gre predvsem za nesistematično posnemanje in uporabo metod, ki so jih razvili Japonci ali oni sami. Koristno je pregledati oceno posameznih metod, ker so aktualne, saj se zdi, da se kot stranski proizvod sanacije krize kakovosti na Zahodu poskušajo uvajati tudi pri nas. Ne trdim, da te metode niso koristne, pomislek je le v tem, kako učinkovito peljejo iz krize.

Krožki kakovosti ne omogočajo vplivati na glavne probleme kakovosti v tovarni, so pa koristni npr. za izboljšanje medčloveških odnosov ipd.

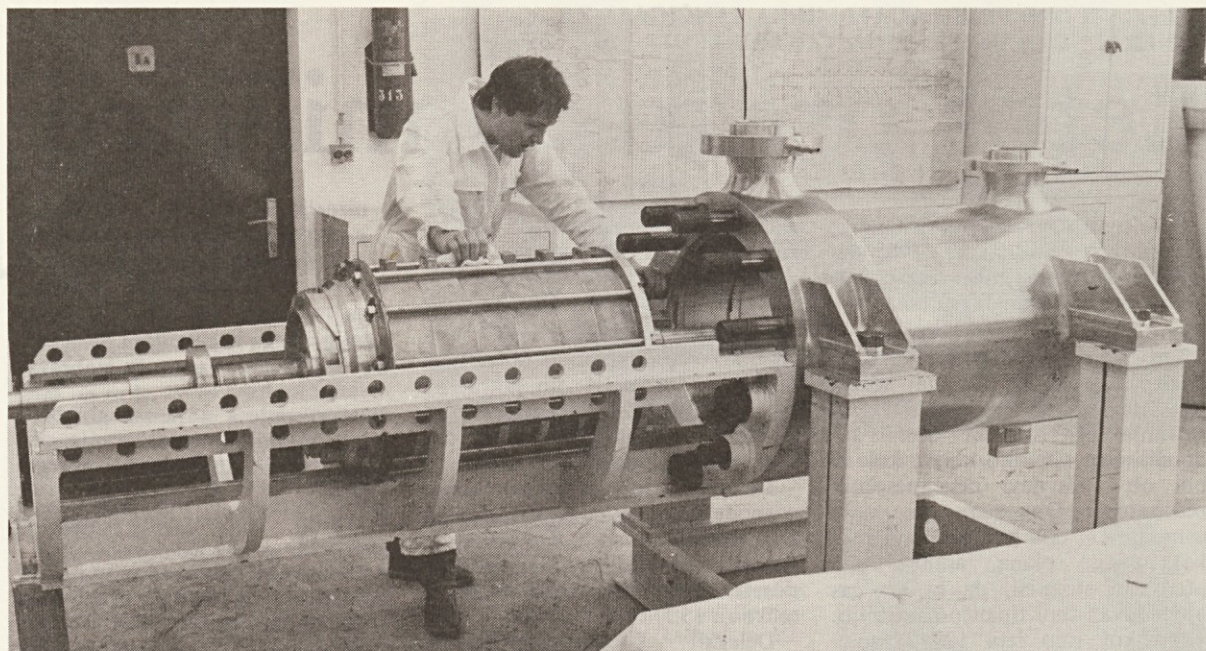
Upravljanje kakovosti s statističnimi metodami se je odlično obneslo v avtomobilski in masovni proizvodnji, vendar mnogi direktorji slutijo, da jih pretirano ukvarjanje s temi metodami vodi v neekonomično uporabo teh metod in odvrača njihovo pozornost od glavnih ciljev.

Nagovarjanje je najbolj preprosta metoda, h kateri se zatekajo vodilni delavci, vendar na strani poslušalcev ustvarja občutek krivde in razdvojenosti. Ali ni parola "Prvič naredi dobro!" primer za to?

Vrednotenje stroškov kakovosti je pristop širjenja računovodskega informacijskega sistema z namenom, da ta informacija spodbudi k znižanju stroškov slabe kakovosti. V praksi je taka spodbuda majhne vrednosti, kajti podjetjem manjka organizacija, potreba, da izvedejo potrebne izboljšave.

Samorazčlenjevanje dela je manj znana metoda, ki jo pri nas opažamo pri nekaterih pristopih pri krožkih kakovosti. Vsak delavec naj bi analiziral svoje delo s stališča, ali zadovoljuje svoje odjemalce. To je dobra priložnost za spoznavanje problemov, pot za njihovo rešitev pa je manj očitna.

Izboljšanje kakovosti "projekt za projektom". Bistvo tega pristopa je razpoznati projekte, ki jih je potrebno reševati in določiti jasno odgovornost za uspešno rešitev teh projektov.

Kvaliteta, ki je pomembna za vse izdelke, je še posebej pomembna pri izdelkih, ki delujejo v posebnih pogojih, kot to velja za črpalke za jedrske elektrarne (Foto: B. Francelj)

Juran ocenjuje, da je zadnja metoda najprimernejša, ker kaže najbolj jasen odnos vzroka in posledice, med izbrano potjo in doseženimi rezultati. Največji problemi kakovosti so po naravi stvar večjih področij — poslovnih funkcij v podjetju. Ta metoda, v katero polaga vse upe tudi Juran, se po filozofiji približuje sistemu zagotovitve kakovosti, da probleme kakovosti uspešno lahko rešimo le z interdisciplinarnim, skupinskim delom strokovnjakov z različnih področij. Na koncu pravi, da je potrebno spoznati problem za izboljšanje kakovosti in potem delovati, da bi ta cilj rešili.

NIVO KAKOVOSTI V LITOSTROJU

Nivo kakovosti v Litostroju lahko ocenjujemo na osnovi podatkov o reklamaciji naših izdelkov in storitev in podatkov o stroških izmeta in popravil v primerjavi z letnim prometom (eksterno realizacijo). Podatke o stroških izmeta in popravil dobimo iz informacijskega sistema Prijava škode.

V letu 1984 je bil delež stroškov zaradi izmeta in dodelav 2,73% v primerjavi z letnim prometom. Skupni stroški zaradi slabe kakovosti, v katere prištevamo tudi reklamacije naših izdelkov in storitev pa so bili 3,21%. Same reklamacije predstavljajo 0,48%. Podatke ocenjujejo kot ugodne, saj so bile istočasno reklamacije zaradi neustreznega blaga iz tujine 4 do 5% skupne vrednosti izvoza SFRJ. Zanimivo je še naprej analizirati reklamacije naših kupcev — razpredelnica št. 1.

	dom. trg	konver. trg	klirin. trg
reklamacije	88%	9%	3%
letni promet	54%	8%	38%

UREDITEV OSNOV V DOKUMENTACIJI

Z novo proizvodno dokumentacijo smo uredili in določili, da projektant — razvijalec, predpiše kakovost s tehnično specifikacijo, ki jo mora preko risbe prenesti v proizvodni proces. Določili smo dve vrsti tehnične specifikacije, eno smo imenovali standardna, druga pa nestandardna. S prvo naj bi bila predpisana litostrojka kakovost. Litostrojka kakovost je za posamezne vrste izdelkov določena z internimi standardi — LIS. Ker vemo, da je razpon kakovosti lahko zelo velik, slikovitost ekstreme imenujemo tudi "Ponte Rosso" in Rolce Royce kvaliteta", se lahko zgodi, da včasih kupčeve zahteve presegajo litostrojki nivo kakovosti, ali pa da še nimamo izdelanega standarda. V takem primeru uporabljamo poseben postopek — dokumentacijo, s katero rešujemo probleme nestandardne tehnične specifikacije.

Z novo proizvodno dokumentacijo smo uredili tudi poslovanje s spremembami in dovolili. Pod pojmom sprememba razumemo pozitiven ukrep v smislu izboljšanja tehnične rešitve in ima stalen značaj. Pod dovolili razumemo reševanje odstopanj od predpisane dokumentacije, kar ima enkrat — začasen pomen, samo za sanacijo škodnega primera, če je ta izvedljiv.

PROBLEM IZOBRAŽEVANJA

Kot primer našega sodelovanja s Sovjetsko zvezo pri proizvodnji varnostnih črpalnih agregatov za vbrizgavanje bo-

rove kisline za njihove 1000 MW jedrske elektrarne je zanimivo povedati, da smo morali najprej izpolniti določene zahteve po izobraževanju. Inženirsko-tehnični kadri so se morali na posebnem seminarju seznaniti z vsebino treh priročnikov:

— Pravila konstruiranja in varne uporabe jedrskih elektrarn, poskusih in raziskovalnih jedrskih reaktorjev in naprav,

— Osnovne postavke za varjenje in navarjanje sestavov in konstrukcij jedrskih elektrarn in raziskovalnih jedrskih reaktorjev in naprav,

— Pravila kontrole varjenih spojev in navarjenih sestavov in konstrukcij jedrskih elektrarn, poskusnih in raziskovalnih reaktorjev in naprav

in uspešno opraviti preizkus znanja, ki ga morajo vsaka tri leta obnoviti.

Podobno morajo tudi defektologi — operaterji za neporušne preiskave vsako leto uspešno opraviti preizkus znanja.

Enako velja tudi za varilce, kar poznamo tudi iz domačih predpisov.

V opisano izobraževanje smo pritegnili tudi učitelje naše šole, z željo, da se to znanje čim prej prenese na jutrišnjo generacijo.

Ko omenjam izobraževanje, ki je osnova, da se problemov vezanih na kakovost lahko učinkovito lotimo, je potrebno povedati to, da usmerjeno izobraževanje ustreznih znanj ne predvideva. Vem npr., da program izobraževanja za študij ob delu za profil obratni strojni tehnik (bivša delovod-ska) ne vsebuje niti predmeta organizacija dela, kjer naj bi bodoči delovodja, tehnologi, planerji, kontrolorji pridobili nekaj osnov iz organizacije, sistemske analize, informatike, ekonomike, ipd. Napačno je tudi to, da se v srednjem programu računalništvo oziroma programiranje posluša šele v zadnjem letniku. To je oblika komuniciranja, ki jo moramo v zgodovini človeškega razvoja vzporejati z govorno komunikacijo, iznajdbo pisave in Gutenbergovim tiskom, zato bi morali učitelji in učenci poznati in uporabljati to obliko "pismenosti" že s prvim letnikom usmerjenega izobraževanja.

Po drugi strani je potrebno povedati to, da iz naše šole prihajajo učenci z novim znanjem na področju mikroelektronike. V lanskem šolskem letu sta npr. učenec in učitelj izdelala mikroelektronsko napravo, s katero je možno avtomatizirati ponavljajoče gibe dvigala, kar pride v poštev predvsem v procesni industriji, ki se z manjšimi izpopolnitvami lahko vgradi v že obstoječa in nova dvigala. Lahko rečemo, da je na tem primeru šola naredila izziv združenemu delu, kajti našemu "železju" (t.j. izdelkom) je treba dati več "življenja" in to je tudi vprašanje kakovosti.

DEJAVNOSTI V LITOSTROJU

Vedno več vemo o gradivih, tehnoloških postopkih in funkciji izdelkov. To pomeni, da moramo vgrajevati več pameti v naše izdelke in storitve. Če hočemo vse to strokovno preverjati, je potrebno dvigniti kontrolno tehnologijo na višji nivo.

Kakšen je naš program dela? Napisan je priročnik za zagotovitev kakovosti, ki ga usklajujemo z naročnikom. Gradimo nov informacijski sistem o kakovosti Izmet in dodelave, ki bo nadomestil obstoječi sistem Prijave škode. Urejamo popis in vzdrževanje merilne in preskusne opreme. V sodelovanju z jedrsko elektrarno v Krškem se trudimo, da bodo naše novo preizkuševališče črpalnk in še nekateri laboratoriji dobili

mednarodno kvalifikacijo za atestiranje jedrskih komponent. Predpisana je organizacija nadzora varjenja z dnevniki opreme, dodatnega materiala, varjenja in kontrol posameznega zvara oziroma zvarjenca. Organiziran je poseben sistem transporta. V zvezi s signiranjem je uveden enovit sistem označevanja vsakega elementa (materiala, polizdelka, izdelka), ki ima dokazilo o kakovosti z identifikacijsko oznako. Na področju neporušljivih preiskav urejemo predpise za posamezne metode in kriterije sprejemljivosti. Zelo pomembna naloga pa je tudi sistem arhiviranja. Čimprej bomo morali obnoviti tudi poslovanje vhodne kontrole in s tem povezan podsistem reklamacij. Podobno velja tudi za reklamacije naših izdelkov in storitev.

Pri tem delu je veliko vprašanje, na katere standarde naj se naslonimo. Osnova so IAEA predpisi. Trenutno delamo veliko po sovjetskih predpisih, ogledujemo pa tudi nemške in francoske. Glede na bodoči razvoj pa bo potrebno študirati ameriške ASME in ANSI standarde, ki so najbolj razdelani, kar pa seveda zahteva velik krog sodelavcev različnih strok in daljši čas.

SKLEP

Kriza kakovosti na Zahodu je pokazala, da ne velja več pravilo, da imata najvišjo prioriteto rok in cena, ampak kakovost. Nekoliko pretirano lahko tudi rečemo, da se sposobnost izdelkov in storitev ne primerja več s konkurenčnimi ponudniki, ampak s potrebami uporabnikov.

Juran pravi, da na področju kakovosti bližnjic preprosto ni. Puhle metode prigovarjanja so neučinkovite. Bistveno je spoznanje problema in strategija vodstva, da vzpostavi navade agresivnega izboljšanja kakovosti.

Za konec morda v premislek informacija iz sredstev javnega obveščanja, ki ta čas kroži v našem prostoru: en avto Jugo je enako trinajst parov smučič Elan ali petinštirideset parom čevljev Peko!

Jože Vaupotič

Pobratenje na Glamočkem polju

Pobratenje med našo mladinsko organizacijo in "Brodosplitom" je bilo načrtovano že od pomladi lanskega leta. Cilj takšnega združenja je bil vzpostaviti pristnejši odnos med mladimi na kulturnem, športnem in gospodarskem področju. Podrobnosti programa pobratenja smo določili ob proslavi 35-letnice samoupravljanja. Takrat so bili k nam povabljeni predstavniki Brodosplita, Kolubare in rudnika v Ljubiji. Dogovorili smo se, da se sestanemo 22. novembra 1985 na Glamočkem polju. Toda vreme za takšno srečanje ni bilo najbolj ugodno, zato smo morali snidenje preložiti za 14 dni.

6. decembra smo imeli več sreče in smo se z avtobusom odpravili na dolgo pot do Livna, kjer naj bi se sestali s predstavniki ostalih mladinskih organizacij in z mladinci iz Splita. Utrujeni od napornega potovanja smo se kmalu po večerji razšli in zaspali. V soboto 7. decembra zjutraj nas je v Livnu dočakala gosta megla. Z nestrpnostjo smo pričakovali avtobus iz 100 km oddaljenega Splita. Po njihovem prihodu smo se vsi skupaj z avtobusom odpeljali na Glamočko polje. Proti pričakovanju nas je tam dočakalo sonce, ki je na snežnem pokrivu dobilo še močnejšo, kristalno svetlobo.

Pred podpisom listine o pobratenu smo pred spomenikom narodnemu heroju in sekretarju SKOJ Ivu Loli Ribarju, ki je padel, poslušali uro zgodovine. Tokrat smo znova obudili spomine na dogodke iz leta 1943. Po kratkem predavanju smo po tamkajšnjih običajih pri pobratenu pojedli kosček kruha s pršutom ter naredili požirek dalmatinskega vina.

Pred vhomom v muzej smo postavili spominsko ploščo, ki piše o pobratenu mladine naših delovnih organizacij. Potem smo si ogledali muzej in v njegovih prostorih so predstavniki obeh mladinskih organizacij podpisali listino o pobratenu. S tem je bil naš program pobratenja zaključen in smo se vrnili v Livno na skupno kosilo. V popoldanskih urah smo se poslovili od naših gostiteljev iz Splita in se

podali na pot proti Ljubljani. Ljubljano smo zagledali nekaj pred polnočjo in se po prihodu razšli vsak proti svojemu domu.

V. Jantol

Narodnemu heroju Ivu Loli Ribarju smo mladinci položili venec na spomenik (Foto: V. Jantol)

Pred pobratenu smo izmenjali spominska darila

Kviz ob dnevu šole

10. decembra 1985 smo v SŠTS Franca Leskoška-Luke praznovali dan šole, ki smo ga popestrili z raznimi kulturnimi dejavnostmi. Učenci so sledili zanimivim predavanjem z diapozitivi, koncertu na flavto, glasbeni prireditvi, ki so jo pripravili učenci sami, pantomimiku Andreju Valdezu, nekateri so odšli na literarno ekskurzijo po Gorenjski, drugi so si ogledali kulturne znamenitosti Ljubljane. Osrednja točka dneva šole pa je bil kviz na temo Razvoj šole in Litostroja. Najboljše ekipe posameznih razredov so se pomerile v finalnem tekmovanju in šele po dodatnih treh vprašanjih smo dobili zmagovalca — ekipo 4. a razreda, ki so jo sestavljali učenci: Peter Bačar, Jože Valentinčič in Alojz Mišmaš. Tekmovanju so z zanimanjem sledili tudi gostje iz Litostroja in hčerka pokojnega tov. Leskoška-Luke tovarišica Heda Ivanuš.

V. T.

Mladinci, dopisujte na svojo stran

Z nežnostjo ukrotiti 150 konjskih moči

Ko smo pred dvema letoma poslušali poročila z avto-rallya in med moškimi imeni slišali ime tekmovalke Romane Zrnec, smo napenjali ušesa. Mnogi niso verjeli, da je neko dekle pomešala račune vodilnim moškim. Toda z vztrajnostjo je Romana nizala rezultate, za katere ji lahko vsi zavidajo. Letos pa je na izboru za športnico leta v Sloveniji zasedla tretje mesto. Koliko je to mesto zaslužno, nam povedo letošnji rezultati. Osvojila je državno prvenstvo v gorsko-hi-trostnih dirkah. Na mednarodnem rallyju Alpe-Adria je v skupni uvrstitvi dosegla 3. mesto. V svojem razredu pa je bila prva. Na državnem prvenstvu je bila četrta skupno in druga v razredu, na republiških prvenstvih pa je zasedla vsa prva mesta.

Vsi ti odlični dosežki so me spodbudili, da sem ji zastavil nekaj vprašanj, na katera je prijazno odgovorila. Zvedel sem, da je letos tekmovala z avtom Renault 11-turbo (150 KM), ki ji je v veliki meri pomagal do teh rezultatov. Toda če ta ne bi imel svoje hibe in muhavosti, bi dosegla še več.

Dirke prinašajo Romani veliko zadovoljstva, saj je vsaka dirka pravljica zase.

Tako se spomni še časov, ko je vozila "stoenko" in ji je ta odpovedala ubogljivost. Kaj je narobe, nista vedela ne ona ne sovoznik (takrat je še bil moški). In ko jima je nek kolega zaklical; "Natakni ta lajtung na cinšpulo!" si je to ime "cin špula" (vžigalna tuljava) zapomnila in ga verjetno ne bo nikoli pozabila. Zdaj si je pridobila že toliko izkušenj, da

sama lahko odpravi napake, za katere ima orodje.

Ostala ji je v spominu tudi letošnja dirka na Sljeme pri Zagrebu. Tam je namreč njen tekmeč Trobec z avtomobilom Ascona (180 KM) pripeljal na vrh 20 sekund pred njo. Na cilju pa ni mogel verjeti, da je dirko izgubil za 20 sekund, ki jih je Romana na spustih nadoknadila in še toliko pridobila. Tudi sprejemi, ki so jih za njih v Črni gori na Lovčenu in v Bosni in Hercegovini pripravili gostitelji, so dogodki, ki se mlademu dekletu vtisnejo v spomin.

Med dvema dirkama se rada odpočije v hribih. S pogledom na divjo pokrajino si nabira moči za naprej. Pravi, da na Triglavu še ni bila in če bo "tam gor" še naprej takšna gneča, verjetno ne bo še nekaj časa. Toda moči, pridobljene s pogledom na divjino, ne zado-stujejo za celo dirko. Zato večkrat obuje tekaške superge in z njimi premeri trimske gozdne steze. Pri tem ji pomaga psička Biba, ki je ob takšnih priložnostih nepogrešljiva.

Za načrte v prihodnosti je nisem kaj dosti spraševala. Ima jih gotovo, saj je še zelo mlada. Vem le toliko, da si v naslednji sezoni obeta nov, nekoliko močnejši avto. Na vprašanje, kakšni so občutki v drvečem avtomobilu med dirko, mi je odgovorila z obljubo, da me popelje enkrat v tekmovalnem tempu.

Za naprej ji zaželimmo še veliko sreče in še kak naslov. O občutkih v avtomobilu pa bom poročal po vožnji.

V. J.

HI-FI kako in zakaj

O dosežkih reprodukcije zvoka smo lahko že ogromno slišali in prebrali v časopisih in revijah. Toda nakup teh dragih elektronskih naprav je v večini primerov naključje, pravzaprav dokaz materialnih zmognosti. Zato nemalokrat srečamo v stanovanjih ojačevalec in zvočnike moči 200 in več vatov (W), čeprav za normalno poslušanje z zadostno rezervo moči, zadostujejo ojačevalci 50 do 100 W.

To so aparati, ki jih lahko uvrščamo v zgornji, srednji ali pa vrhunski razred. Na našem tržišču je prav med temi aparati slaba izbira. Ljubitelji kvalitetne glasbe so prisiljeni "kakovost" iskati zunaj meja. Toda v bleščečem sijaju, ki ga najdemo v trgovinah, se mnogi zgubijo. In namesto po kvaliteti izbirajo po cenah. Te pa se držijo vedno koraka s kakovostjo. Druge naprave včasih vsebujejo elektronske sklope, raznobarvne indikatorje in še marsikaj, kar sploh ne vpliva na kakovost aparata, pač pa se pozna pri ceni. Zelo malo je takšnih kupcev, ki svojo zabavo iščejo z ušesom z lastno občutljivostjo. To pa je tudi tisto, kar predvsem pogrešamo pri domačih zastopnikih proizvajalcev elektroakustičnih naprav. Skoraj nikjer v trgovinah ni mogoče dobiti prospekta, kaj šele poslušati izbrane aparate. Poslušanje najbolj pogrešamo prav pri zvočnikih.

Ravno tako, če ne še bolj, pogrešamo revijo, ki bi nam objektivno prikazala kvalitete in slabosti teh aparatov. Do zdaj je bilo nekaj o tem napisano v nekaterih revijah, kot so Avto magazin v beograjski Galaksiji in najnovejšem zagrebškem Trendu. Vendar je tudi teh

vse preveč reklamnih in subjektivnih podatkov iz prospektov. Pri izbiri in nakupu največkrat nasledimo mladi, zaradi tega, ker smo največji uporabniki teh aparatov. Ali kupujemo zaradi kvalitete, ki jo želimo slišati, ali zaradi decibela, ki jih aparati lahko dosežejo morda celo za dokaz materialnih zmognosti. Ravno te pa morajo biti kar velike, saj takšna oprema sploh ni poceni. Še posebej, če se kupuje v domačih konsignacijah. Poleg 60 do 70% dajatev, se večkrat zgodi, da dvigajo ceno v devizah. In seveda — na ta "izmišljeni" delež se tudi plača davek. Če že ne zaradi česa drugega, vsaj zaradi cene naj bi bil vsak čim bolj seznanjen s tistim, kar kupuje.

Lep primer spoznavanja aparatov za zabavo so video krožki. HI-FI, čeprav je starejši, po mojem tudi pomembnejši od slike, sploh ni deležen takšne pozornosti. Toda to, je tako samo pri nas. V tujini HI-FI-ju posvečajo veliko več pozornosti, pri nas pa le v reviji Trend (posebna izdaja "SAM"), kjer je približno četrtina časopisa namenjena visoko kvalitetnemu zvoku.

Vem, da ta razmišljanja ne bodo ničesar spremenila, vendar upam, da bo te vrstice prebral tudi kdo, ki želi kupiti HI-FI stolp. Upam, da bo globlje premislil, kaj želi in se primerno temu tudi informiral. Želim pa tudi, da bi v našem časopisu po končani video rubriki v istem obsegu in prostoru nadaljevali z zapisi o visoki kvaliteti reprodukcije zvoka, torej z nekakšno HI-FI rubriko.

V. Jantol

Peter Saje

TAKŠNI SMO MI — PA VI

Zakaj smo taki, pravijo, pravijo naši starši, saj vedno vse zapravijo, pa nas imajo vendarle najrajši.

Veselimo se in delamo, ga lomimo, smehljamo, včasih se ga napijemo, svet ceniti znamo.

Ko gre zares, smo resni vsi, pa kako ne bi bili; Saj na mladih svet stoji, tako učijo nas vsi.

Mladi so vandali, pijanci, radi rečejo naši znanci, oni, ki vedo za nas, nas, ki smo kot plaz.

Če pa nekoč odnese plaz, plaz prihodnosti še vas, kdo vas obvaroval bo, ko zgubjal' boste vse lepo?

Takšni smo ta mladi vsi, taki bili ste tudi vi, A zakaj bi ne bili, saj enkrat se le živi, so rekli ata, mama, dedek ... vsi.

DELO INFORMATIVNEGA CENTRA V LETU 1985

Kako smo bili obveščeni

O najtesnejši povezavi med informacijo ter odločanjem smo pisali in govorili že ob nešteti priložnostih. Informiranje poteka po različnih kanalih in preko različnih virov informiranja. V naši delovni organizaciji se delavci informiramo neposredno na sejah, sestankih in zborih delavcev, preko časopisa Litostroj, Internih informacij, dnevnih informacij, gradiv za zборе delavcev, različnih zapisnikov in oglasnih desk v tozdih in delovnih skupnostih. Večino navedenega informiranja izvaja Center za samoupravljanje, DPO in informiranje. Poleg teh informativnih izdaj, ki so namenjene predvsem delavcem Litostroja, pa sodeluje center tudi s sredstvi javnega obveščanja, občasno izdaja tudi poseben bilten, v katerem posreduje informacije o dogodkih, proizvodnih in drugih dosežkih naše delovne organizacije.

Glede na to, da je litostrojski časopis med našimi delavci med vsemi informativnimi oblikami najbolj priljubljen in tudi najbolj bran, mu bomo tu posvetili največ pozornosti. V lanskem letu je izšlo 11 številk časopisa — ena teh števil, ki je bila posvečena 35. obletnici samoupravljanja, je bila dvojna (avgust—september). Večinoma so posamezne številke obsegale 12 strani, trikrat pa smo obseg razširili. Oktobra in decembra sč je nabralo toliko pisnega in slikovnega gradiva, da smo izšli na 16 straneh, dvojna slavnostna številka pa je obsegala 20 strani. Tako je bilo lani v celoti natisnjenih 148 časopisnih strani.

Omeniti moram tudi to, da smo predvsem zaradi preobremenjenosti tiskarne, kjer tiskajo naš časopis z oktobrom spremenili čas izhajanja. Tako časopis zdaj izhaja 20. in ne več 30. v mesecu. Z decembrsko številko pa smo tudi povečali naklado časopisa s prejšnjih 6000 na 6200 izvodov.

Uredništvo časopisa in uredniški odbor, ki je skozi vse leto na svojih sejah spremljal in ocenjeval časopis in sodeloval pri njegovem oblikovanju, morata pri svojem delu upoštevati zahteve in naloge, ki jih postavlja temeljna vsebinska zasnova časopisa Litostroj in njegovih prilog.

O uresničevanju temeljne vsebinske zasnove našega časopisa je na svoji drugi seji v prvi polovici leta 1985 razpravljali tudi časopisni svet pri delavskem svetu, ki je zadolžen za izvajanje obveščanja v naši delovni organizaciji. Tu je bilo ugotovljeno, da se temeljna vsebinska zasnova v glavnem ustrezno uresničuje. Izrečena je bila pripomba, da je v časopisju premalo prispevkov o delu kadrovske službe (zlasti o varstvu pri delu in socialni problematiki), ter da je premalo soočanja mnenj ter kritičnih prispevkov.

Na osnovi tega opozorila pa tudi lastnega predhodnega opažanja, da je na straneh Litostrojčana premalo zapisanega o stvareh, ki so pomembne in zanimive za vse naše delavce, smo uspeli v precejšnji meri to pomanjkljivost odpraviti (npr. redni prispevki službe varstva pri delu, ambulante...) Že pri hitrem prelistavanju časopisa lahko ugotovimo, da je največ prispevkov s področja proizvodnje in gospodarjenja, kar je povsem razumljivo, saj je to tudi tisto, kar nas predvsem združuje. Dovolj je bilo tudi prispevkov s področja samoupravljanja ter delovanja družbenopolitičnih organizacij. Močno pa se je povečalo število prispevkov s športnega področja — kar je povsem razumljivo, saj se je tudi športnorekreativna dejavnost po prihodu referenta za šport in rekreacijo v Litostroj močno razbohotila. Tudi pokritje nekaterih ostalih področij dela in življenja Litostroja je bilo dokaj ustrezno, nekoliko več bi lahko pisali o inovativni dejavnosti (ta očitek se pojavlja že več let in verjetno kaže tudi na stanje, ki na tem področju vlada v naši delovni organizaciji), kadrovske politiki, socialni problematiki in verjetno še marsičem.

Več bi morali pisati tudi o stvareh, ki so občutljive in celo zelo občutljive, vendar velikega pomena

za delovno organizacijo in delavce: o stvareh z gospodarskega, proizvodnega ali drugih področij, o katerih se v delovni organizaciji veliko govori, ničesar pa o tem ni (pravočasno) zapisanega v našem časopisu. To mnogokrat upravičeno lahko vzbuja nejevoljo delavcev, dodatna škoda pa je povzročena še s tem, da delavci o dogodku niso ustrezno informirani, saj govorice kaj hitro iz muhe naredijo slona ali obratno.

Na tem mestu pa ne smemo pozabiti uvedbe nove mladinske strani "Firbec", ki se je prvič pojavila v februarški številki in ki jo s svojo vsebino in pristopom ter svojimi prispevki v celoti zapolnjujejo mladinci. Firbec je bil tudi deležen podpore in pohvale časopisnega sveta in uredniškega odbora časopisa.

Tako kot časopisni svet je tudi uredniški odbor pri svojem ocenjevanju posameznih števil ugotovil, da v glavnem izpolnjujejo zahteve vsebinske zasnove ter da so uspešne, zanimive ter razgibane tako vsebinsko kot grafično. Predvsem pa je pomembno, da smo v glavnem uspeli zapisati vse, kar se je pomembnega dogajalo v Litostroju.

To kratko poročilo o našem časopisu pa ne pomeni, da smo v uredništvu in na uredniškem odboru povsem zadovoljni z njegovo vsebino ter da ni pomanjkljivosti, ki nam narekujejo, da vedno znova vsi s svojimi predlogi, pripombami, predvsem pa prispevki vplivamo na njegovo (boljšo) vsebino. Zmotno je prepričanje, da moramo časopis napisati le v uredništvu, saj vendar želimo, da bo to časopis delavcev Litostroja in ne za delavce Litostroja. Z veseljem bomo sprejeli in upoštevali vsako dobronamerno kritiko in pobudo in jo tudi upoštevali pri nadaljnjem delu, vsako informacijo in prispevek, pa čeprav govori o težavah, s katerimi se moramo spopadati. Tudi za probleme in težave je treba vedeti in jih spoznati, če jih želimo premagati.

V preteklem letu je naše uredništvo izdalo tudi 11 števil Internih informacij. Izhajale so vsak mesec, le avgusta je bil zaradi dopustov izdan le jedilni list. Že pred leti smo ugotavljali, da so poročila in informacije, ki jih objavljamo v tej mesečni publikaciji, zelo skope in suhoparne. Ta ugotovitev še vedno in še bolj velja za zadnje leto. Interne informacije so postale predvsem skupek tabel ter navadno kratkih in suhoparnih komentarjev. Od številnih rubrik, ki so bile predvidene in so se tudi dokaj redno pojavljale v prvih letih Internih informacij (npr. Predlagajte novo — boljše. Vi sprašujete — mi odgovarjamo), so ostala predvsem poročila TOZD/DS (pa še to ne vsa) o izpolnjevanju gospodarskega načrta in nekaterih strokovnih služb. Potrebno je dvigniti nivo in obseg teh informacij, samo publikacijo pa še obogatiti ter popestriti z drugimi, s področij, ki so pomembna in zanimiva za večino delavcev. Interne informacije morajo biti tisti vir, iz katerega bodo delavci dobivali dovolj ustreznih informacij za odločanje. Ne gre zgolj za to, da moramo tovrstne informacije po zakonu o združenem delu posredovati vsem delavcem, temveč predvsem za to, da delavci te informacije tudi berejo, razumejo in jih koristno uporabijo pri svojem delu in pri odločanju. Celotno uredništvo se bo potrudilo in v čimkrajšem času poizkusilo doseči to, da bodo Interne informa-

cije zopet zaživele in da ne bo njihov najbolj (ali izključno) bran del le jedilnik.

Zato, da bi bila z dogajanjem v Litostroju seznanjena tudi javnost zunaj delovne organizacije, se povezujemo tudi s sredstvi javnega obveščanja (pogodbeno smo povezani z Glasom Ljubljana). Svoje sodelovanje pa smo dopolnili še z biltenom za sredstva javnega obveščanja, ki smo ga začeli izdajati leta 1984 in nadaljevali tudi v letošnjem letu. Lani smo bilten izdali nekajkrat in ga posredovali dvajsetim osrednjim slovenskim sredstvom javnega obveščanja ter Tanjugu. Bilten posreduje informacije s področja izvoza, poslovanja, inventivne dejavnosti, investiranja, družbenopolitičnih dogodkov, socialne problematike, kulturnega in športnega dogajanja v Litostroju, ki zaslužijo tudi pozornost sredstev javnega obveščanja in široke skupnosti. Informacije so kratke, že same po sebi zaključene celote, ter hkrati smerekaz novinarjem in urednikom o temah, o katerih velja tudi obširneje pisati. Ob posebnih priložnostih smo izdajali tudi tako imenovane dnevne informacije. To so navadno krajša obvestila, vabila in podobno, ki so natisnjena in v krajšem času razdeljena vsem našim delavcem. V lanskem letu je izšlo 11 dnevnih informacij (obvestilo o rekreacijskem plavanju in drsanju, poziv delavcem za pomoč ogroženim v Afriki, obvestila o prodaji izdekov za naše delavce, delovni čas v letu 1986 itd.).

V tem zapisu se nismo uspeli izogniti naštevanju in preštevanju publikacij, ki smo jih v lanskem letu izdali. Vemo, da to ne zadostuje, saj sama kvantiteta ne zagotavlja tudi ustrezne kvalitete. Lahko je ravno obratno, obremenjevanje

(Nadaljevanje z 2. strani)

Skupni posli

Že samo na osnovi teh poslov pa bo v letu 1986 delovna skupnost stvora ZPS ustvarila več kot polovico osebnega dohodka, potrebnega za svoje delovanje.

Kako pa je z našim skupnim na- stopanjem na tujih tržiščih?

O tem je tovariš Barborič povedal naslednje:

Lani smo odprli svoje prvo skupno predstavništvo v Kairu, že po nekaj mesecih delovanja pa nam predstavništvo potrjuje pravilnost naše odločitve, saj smo tako neposredno navzoči na tujem trgu. Ne samo, da je v Egiptu precej močna naložbena dejavnost, ki nam omogoča uveljavitev naših proizvodov, temveč se kaže, da so možne tudi višje oblike sodelovanja s to državo. V obdelavi imamo že nekaj projektov za prenos naše proizvodnje na osnovi dolgoročne kooperacije z egipčansko industrijo. Prostore predstavništva smo prevzeli od Litostroja in jih posodobili, imamo pa tudi sposobnega predstavnika tovariša Benedejčiča, ki uspešno opravlja svoje delo.

Letos imamo namen poslati svojega prvega predstavnika v Avstrijo, ki naj bi hkrati obdeloval tudi tržišče v Nemčiji. Zaključen je že postopek pridobivanja soglasja za njegovo delovanje, odprli pa smo tudi svoje predstavništvo v Skopju, odkoder želimo obdelovati tudi tržišče sosednjih držav Grčije in Bolgarije. Ponujajo se nam tudi druge ugodne možnosti za dela v tujini, vendar o tem kaj več, ko bodo zadeve bolj jasne.

Ena možnost, da bi ustanovili skupno predstavništvo, se nam ponuja tudi v Iranu. Gostol, ki tja izvaža livarsko opremo, je namreč dobil ponudbo za ustanovitev svojega predstavništva, ponudbo pa je prenesel tudi na ostale članice stvora. Že več let namreč posamezne članice stvora precej sodelujejo z Iranom, vendar preko različnih posrednikov. Iran pa danes sodi tudi med redke države — posebno

Koliko sredstev smo letos predvideli za časopis

Delavci DS SSP s finančnimi sredstvi, ki jih združujejo naše temeljne organizacije, opravljamo dogovorjene naloge skupnega pomena za celotno delovno organizacijo. Ena od teh nalog je tudi obveščanje delavcev, ki ga opravlja Center za samoupravljanje, DPO in informiranje. Objavljamo sredstva, ki smo jih za obveščanje predvideli oziroma porabili lani, ter sredstva, ki jih bomo predvidoma potrebovali letos.

	Plan 1985	Porabili	Plan za leto 1986
1. Stroški tiska časopisa Litostroj, prilog in publikacij ter letakov, plakatov in drugih gradiv v tiskarnah izven DO	3.700.000	5.056.857	7.500.000
2. Predvideni stroški honorarjev in prispevki članov kolektiva in drugih avtorjev za časopis, priloge in ostale publikacije za leto 1986 je predvideno honoriranje prispevkov za interne informacije	650.000	614.112	950.000
3. Priprava in opremljanje časopisa z naslovi in pošiljanje v ustrezne poštne centre ter raznašanje časopisa Litostroj po posebni pogodbi z raznašalcem v KSS občine Lj. Šiška	65.000	60.000	980.000
4. Poštni stroški za distribucijo	102.000	107.273	180.000
5. Stroški tiska internih informacij	1.700.000	2.195.976	4.020.000
6. Stroški tiska, razmnoževanja in priprave za izdajanje posebnih izdaj "gradiva za zборе delavcev, vseh gradiv za delovanje skupnih samoupravnih organov in DPO in drugo	800.000	2.218.967	2.500.000
7. Naročnine za časopis, publikacij, revij, in ostalo, Delo, Dnevnik, pr. Pregled, Tanjug, Pres-kliping itd.	160.000	177.681	215.000
8. Stiki z javnostjo Sodelovanje z RTV, Lj. RA, Lj. GLAS, Lj. sodelovanje s časopisnimi DO: Delo, Dnevnik, Večer, Javna tribuna, Tanjug, Pr. pregled, Delavska enotnost, Komunist, Reflektor, Vjesnik, Borba ter z ostalimi raznimi in občasnimi tehničnimi strokovnimi in poljudnimi publikacijami itd. (za objavo prispevkov in slično. (knjige AVNOJ)	250.000	192.000	270.000
Skupaj	7.427.000	10.622.866	16.615.000

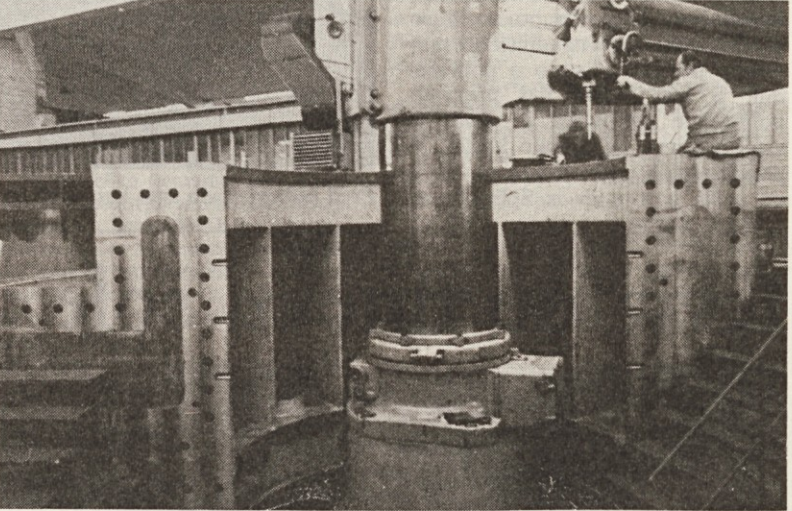
bralca s preveliko količino nezanimivih in nebitvenih informacij zamegljuje dejansko stanje in ne informira. Trudili se bomo, da ne bo tako in da bo v

publikacijah, ki jih bodo prejeli naši delavci, dovolj zanimivih, pomembnih in razumljivih informacij, da bosta kvantiteta in kvaliteta usklajeni. t. š.

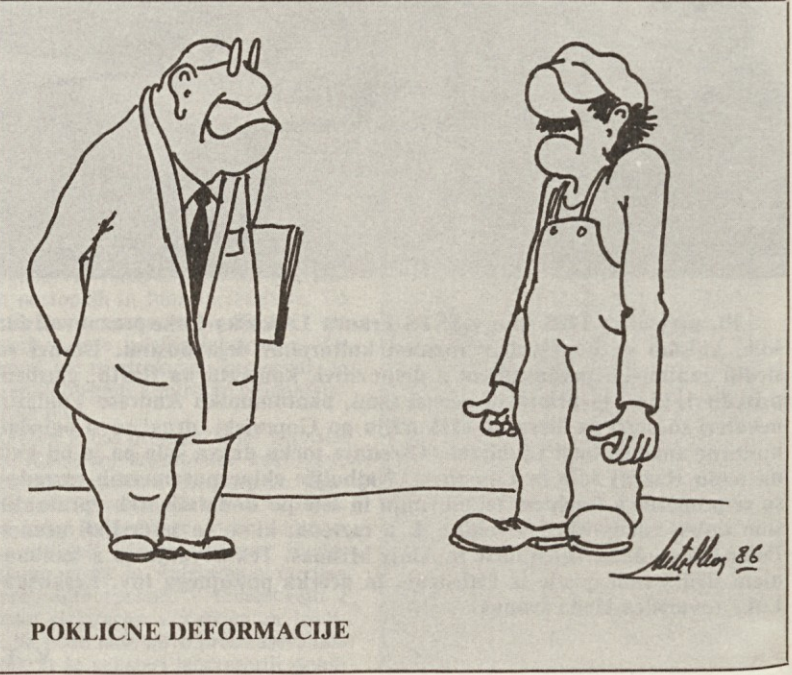
tretjega sveta — kjer poteka intenzivna industrializacija in je tudi finančno dovolj močan za pokritje svojih naložb.

Ob koncu pa je tovariš Barborič

M.M.

Četrti turbinski pokrov za HE Haditha med obdelavo na vrtnem stroju v tozdu OB (Foto: T.Š.)

POKLICNE DEFORMACIJE

Za boljše učne pogoje

Ob vstopu v novo leto smo povsod ugotavljali, kaj smo naredili v preteklem letu, in načrtovali delo v prihodnje. Čeprav je za vzgojnoizobraževalne organizacije pomembnejši mejnik šolsko in ne koledarsko leto, se oglašamo iz SŠTS Franca Leskoška-Luke po prehodu iz starega v novo leto s poročilom o uresničevanju investicijskega programa za dograjevanje in posodabljanje naše šole in doma učencev.

Sredi preteklega leta smo pisali v našem časopisu še o načrtih in o pripravah za gradnjo nadzidka za pridobitev 14 novih učilnic ter za prenovo doma učencev. Danes je šolski objekt že pod streho, v prenovljeni dom pa so se učenci vselili že ob pričetku letošnjega šolskega leta.

Gradnja nadzidka za pridobitev novih učilnic

Gradnja nadzidka med glavnim šolskim poslopjem in šolskimi delavnicami je bila zlasti v prvi fazi izredno zahtevna. Za dvonadstropno stavbo s podstrešnimi prostori je bilo potrebno najprej narediti temelje, saj staro pritličje z garderobnimi prostori in hodnikom ni

bilo zgrajeno za velike obremenitve. Poseg je bil možen le v poletnih počitnicah, ko ni pouka. Izvajalec del SGD Beton oz. IB Elektroprojekt je s pospešenim delom v juliju in avgustu uspel to narediti, tako da smo v septembru lahko pričeli pouk, čeprav v težavnejših pogojih. Ti pa bi bili še težji, če nam ne bi bilo v septembru in oktobru vreme tako naklonjeno. Kajti ko so se potem le pričeli deževni dnevi, je zamakalo na vseh koncih in krajih, ob ohlaiditvi pa smo zaradi prekinitve obstoječih orrevalnih vodov in njihovi dotrajanosti precej časa še prezebali. K temu so se pridružile še večkratne zamašitve kanalizacije. Občutili smo vso težo gradnje novega v obstoječih objektih.

Da smo lahko ob vsem tem s 1000

učenci izvajali pouk, je tudi zasluga tozda IVET, ki nam je pri navedenih težavah vedno priskočil na pomoč.

Vse to pa je mala cena za tisto, kar bomo z novim objektom pridobili.

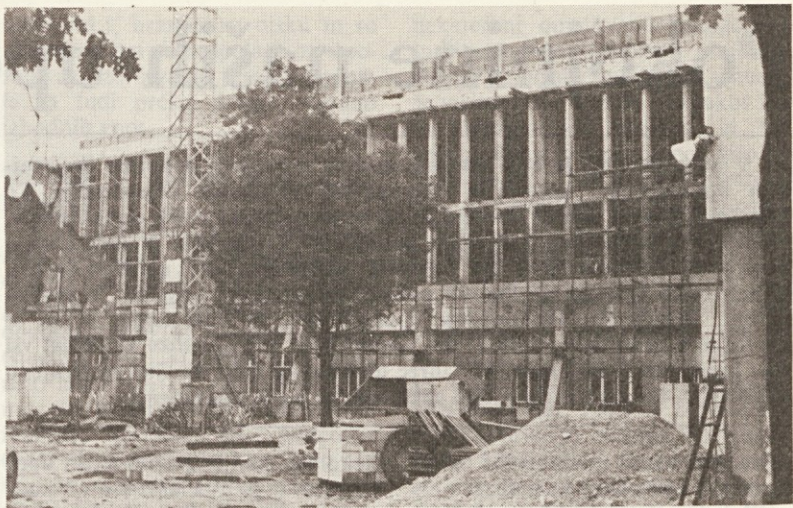
Tega smo se zavedali vsi, tako učenci kot njihovi učitelji in drugi delavci našega tozda. Danes se kaže stavba že v vsej svoji podobi, kot jo je načrtoval arhitekt Emona projekta dipl. ing. Danilo Lapajne.

Namembnost novih prostorov

Pritličje bo po svoji namembnosti ostalo nespremenjeno. Tu bodo še naprej garderobe učencev in učiteljev praktičnega pouka, dva pisarniška prostora in širok vezni hodnik. Spremenil se bo le videz: nosilni stebri na hodniku in nov strop, ki bo zakril odtočne cevi, speljane pod stropom.

1420 m² površine v novozgrajenem prvem in drugem nadstropju je namenjene za 14 specializiranih učilnic in za 4 kabinete za učitelje. Z vidika normativov za srednješolske prostore je gradnja zelo gospodarna, saj je vsa površina izkoriščena le za izvajanje vzgojnoizobraževalnega procesa ter za nujno potrebne hodnike in sanitarije. Obe nadstropji bosta neposredno povezani s sedanjo šolsko stavbo ter s prostori v prizidku, ki ga je pred 12 leti zgradila Iskra. Tako se bo objekt lepo vključil v obstoječo celoto.

Specializirane učilnice bodo namenjene za strokovnoteoretični pouk vseh usmeritev: za meritve in tehnologijo, osnove regulacije in krmiljenja, za metalurgijo, gradiva, energetiko, mehaniko. Tu bosta tudi dve risalnici za pouk tehničnega risanja s strojnimi elementi ter risalnica za praktični pouk tehničnih strojnih risarjev. Uredili bomo dve računalniški učilnici za začetno in nadaljevalno izobraževanje ter prostor za šolsko televizijo. Specializirano učilnico za CNC tehnologijo ter učilnici za osnove tehnike in proizvodnje pa bomo uredili v sedanjih treh delavnicah oz. specializiranih učilnicah za pouk elektronikov v pritličju prizidka, ki ga je zgradila pred leti Iskra. Zato bomo

Nekaj mesecev pozneje se že vidi skelet nove stavbe (Foto: E. L.)

preselili praktični pouk in druge vaje učencev-elektronikov v novozgrajene prostore v nadzidku. S tem bomo prostorsko bolje povezali izobraževanje osnov tehnike in proizvodnje ter CNC tehnologije s praktičnim poukom kovinarske usmeritve, po drugi strani pa bo bolje povezano izobraževanje elektroni-

kov. Novi prostori bodo opremljeni s klasično šolsko pohištveno opremo, delno pa je naročena tudi specialna oprema ter nekatera učna sredstva za izvajanje sodobnega pouka: računalniki, CNC namizne stružnice in namizni CNC rezkalni stroji, video oprema, posebna pohištvena oprema za nekatere specialne učilnice.

Pomen investicije za celotno vzgojnoizobraževalno delo šole

Za strokovnoteoretični pouk pomenijo novi prostori in naročena oprema bistveno boljšo osnovo za kvalitetno sodobno izobraževanje. Medsebojna boljša prostorska in s tem funkcionalna povezanost tega pouka v vseh usmeritvah ter povezanost vsake od njih s praktičnim poukom v šolskih delavnicah, vse to bo prav tako prispevalo h kvalitetnejšemu strokovnemu izobraževanju.

Sprostili pa se bodo prostori tudi za druge, splošnoizobraževalne predmete. Zanje smo ob uvedbi usmerjenega izobraževanja že uredili štiri specialne učilnice, sedaj pa bo s prerazporeditvijo prostorov možen pravi kabinetni pouk za vse predmete.

S povečanjem števila učilnic bo bistveno zmanjšan oz. odpravljen sedanji polni dvoizmenski pouk. Znano je, da daje dopoldanski pouk boljše rezultate, učenci pa bodo v popoldanskem času doma bolj vključeni v družinsko življenje.

Več prostora bo za izobraževanje odraslih ob delu, za katerega načrtujemo raznovrstno izobraževanje v mnogo večjem obsegu kot doslej. Seveda bodo za izobraževanje odraslih namenjene vse specializirane učilnice.

Ustvarjeni bodo boljši pogoji za kulturne in interesne dejavnosti učencev, za delo njihovih organizacij — posebej, če bodo še urejeni podstrešni prostori nadzidka. Izboljšali se bodo torej pogoji za izvajanje vzgojne funkcije šole zunaj pouka.

Vse navedeno se mora odražati v še boljših rezultatih vzgojnoizobraževalnega dela ter v sodobnem znanju, ki ga bodo prinašali iz šole v delovno organizacijo vsi, ki se bodo izobraževali v teh pogojih. To pa je tudi glavni smoter gradnje in obveznost delavcev šole, saj bomo s tem opravičili velika vlaganja v šolo.

Notranjost doma učencev je v celoti prenovljena

Poleti in delno še v jeseni lanskega leta smo s sredstvi izobraževalne skupnosti Slovenije, z manjšimi lastnimi sredstvi in nekaj tudi z lastnim delom, prenovili dom učencev.

Zamenjali smo vse vodovodne in električne instalacije, odtok, okna in precej vrat v prvem in drugem nadstropju, vso opremo v spalnicah in večino opreme v kuhinji. Z adaptacijo smo pridobili v vsakem nadstropju po dve učilnici in garderobni prostor, preuredili sanitarije in prostorsko bolje uredili kuhinjske prostore. V pritličju smo uredili štiri manjše učilnice za zdravstveno vzgojo ter za nekatere druge oblike pouka za mladino in odrasle. Oplekali smo vse notranje stene, zamenjali ali na novo namestili svetila, popravili ali na novo uredili vse talne površine.

V kratkem času je bilo narejeno veliko. Ostalo nam je še pleskanje vrat in zamenjava oken v pritličju, kar bomo postopoma še uredili. Kaj vse to pomeni za učence in za delo v domu učencev?

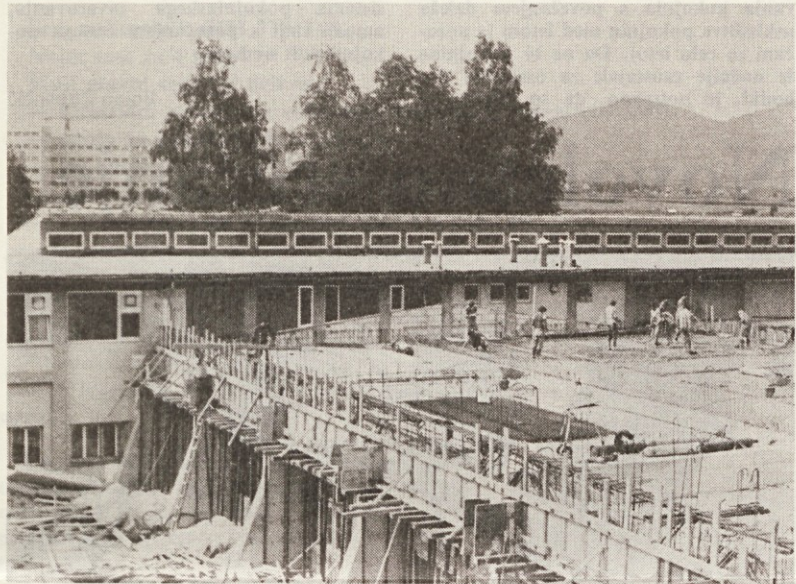
Izboljšal se je standard, ki ga nudi dom učencev za bivanje in prehrano učencev. Boljši so tudi pogoji za vzgojno delo učencev, saj je sedaj dom glede normativov za bivanje in vzgojno delo izenačen z drugimi domovi, ki so bili zgrajeni v zadnjem času.

Dom lahko nudi malico in sploh prehrano tudi učencem, ki ne prebivajo v domu.

Poleg navedenega imamo sedaj v domu možnost namestiti druge goste, kadar ni v njem učencev ali če bi vseh 128 ležišč ne bilo zasedeno.

Pripravljamo se še na uresničevanje drugih delov investicijskega načrta za dograditev in posodabljanje šole: za nujno posodobitev in dopolnitev opreme v šolskih delavnicah in za izgradnjo telovadnice.

H. Premelč

Nad novimi temelji je pričela rasti nova stavba (Foto: F. Rihtaršič)

Seja kolegija sozda ZPS

24. decembra je bila v Litostroju v modrem salonu seja vseh direktorjev delovnih organizacij sozda ZPS. Kljub prazničnemu vzdušju je minila delovno z obširnim dnevnim redom.

Delovno srečanje direktorjev sozda ZPS (Foto: MM)

Na začetku je vse prisotne pozdravil predsednik kolegijskega poslovnega organa tovariš Boštjan Barborič, za tem pa je besedo prevzel direktor Litostroja Mirko Jančigaj. Povedal je nekaj več o našem proizvodnem poslovanju, dopolnitvah izobraževalnega programa, o naših poslih doma in v tujini ter o novi investiciji, ki je že v polnem zamahu. Na koncu je spregovoril še o težavah, ki jih imamo zaradi premajhnega števila diplomiranih strokovnjakov, pretežno s področja strojništva, ter o težavah, ki iz tega izhajajo. Pod prvo točko dnevnega reda je tovariš Tribušon, podpredsednik kolegijskega poslovnega organa sozda predstavil letni plan sozda ZSP. V okviru tega je omenil pripravo dogovora o sodelovanju med našim sozdom in sozdom HP ter z lesno

industrijo, nadaljeval pa je s podatki o skupnem uresničevanju nalog ter s konkretnimi številkami, ki se nanašajo na plan.

V nadaljevanju so bili prisotni seznanjeni z informacijo o sprejemanju skupnih temeljev plana sozda, sprejeli pa so tudi sklep, da morajo do konca leta vse delovne organizacije sprejeti skupne temelje plana in letni plan.

Naslednja točka dnevnega reda je zajemala priprave na zahtevek kredita IFC — mednarodne banke. Nekaj članic sozda že uporablja sredstva mednarodnega kredita (to so Gostol, Ikos, IBL, Metalna, Stroj Radlje, Litostroj), katerega skupna vsota je okrog 10 milijonov dolarjev. V prvi vrsti kredite uporabljajo za programsko usmerjene objekte, ob tem pa še za uvedbo

sodobne proizvodnje z računalniško podporo ter za kompletiranje sodobne računalniške opreme. Kredit lahko dobijo tudi še nekatere druge zainteresirane članice sozda, vendar morajo imeti kompletno dokumentacijo, ki je potrebna za prošnjo, izdelano do konca prvega polletja 1986.

V nadaljevanju je tovariš Tribušon povedal nekaj več o vključevanju jugoslovanskega oziroma slovenskega gospodarstva v program EURECA. To je široka akcija tehnološko napredne Evrope, zato bi bilo prav, da se v ta program vključi tudi naš sozd. V skladu s to akcijo je nastal v Jugoslaviji projekt predlogov, ki bodo pregledani v Beogradu, zatem pa bodo vključeni v program EURECA. Dva projekta v partnerstvu s Turboinstitutom sta bila poslana tudi iz Litostroja in eden iz Rika. Upamo, da nam bo za naslednjo številko časopisa Litostroj uspelo pripraviti obširnejši članek o tej tematiki, ki je zanimiva tako za sozd, kot za Litostroj.

Direktor delovne organizacije Gostol tovariš Muzetič, je predlagal, da skupaj ustanovimo svoje predstavništvo v Iranu, saj veliko članic že dlje časa uspešno gospodarsko sodeluje s to državo. Ker je nasploh zelo težko dobiti državno soglasje za ustanovitev predstavništva, bi bilo ta predlog dobro izkoristiti, kajti pobudo za to, je dal Iran sam.

Prisotni so bili seznanjeni tudi s pripravo akta o novem deviznem režimu, z možnostjo vključitve v carinsko cono in s poročilom naše predstavništva v Kairu. S tem pa je bila zadnja seja kolegijskega poslovnega organa sozda ZPS v lanskem letu končana.

M. M.

KOVINARJI PRI GENERALNEM DIREKTORJU

Udeležence zveznega in republiškega tekmovanja kovinarjev so 13. decembra 1985 sprejeli generalni direktor DO, predstavniki družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov DO. Ob tej priložnosti se jim je generalni direktor zahvalil za njihov prispevek pri organizaciji in izvedbi tekmovanja ter orisal pomen takih srečanj kovinarjev tudi za Titove zavode Litostroj.

Franc Kranjc je najboljše uvrščenim na zveznem in republiškem tekmovanju kovinarjev podelil skromne nagrade.

V imenu vseh nagradencev se je zahvalil Bernard Dolenc, letošnji zmagovalac v poklicu strojni kovač na zveznem tekmovanju kovinarjev v Pulju.

Pokojnine naših upokojencev

V avgustu 1985 je bila izdelana analiza starostnih pokojnin litostrojskih upokojencev, katero je obravnavala sindikalna organizacija TZ Litostroj. Glavni namen analize je bil prikaz statusa naših upokojencev, predvsem v primerjavi z drugimi upokojenci v republiki in naši panogi dejavnosti. Obenem pa so bili v analizi izpostavljeni tudi nekateri vzroki, ki neugodno vplivajo na gmotni položaj upokojencev nasploh. V analizo je bilo zajetih 291 litostrojskih upokojencev, in sicer tistih, ki so se upokojili v obdobju zadnjih 11 let. Čeprav niso bili v analizo vključeni vsi naši upokojenci, pa omenjeni vzorec predstavlja tako številno in strnjeno populacijo, da zagotavlja realno sliko statusa naših upokojencev.

Na tem mestu povzemamo nekaj temeljnih ugotovitev iz analize. Globalni status naših upokojencev lahko ugotovimo, če primerjamo znesek pokojnin vseh naših upokojencev, ki so bili zajeti v obdelavo, z zneski pokojnin vseh 131.694 starostnih upokojencev, katerim je skupnost v obravnavanem obdobju izplačala pokojnine. Z vidika socialno-ekonomskega položaja lahko ugotovimo nekoliko ugodnejši položaj litostrojskih upokojencev. Ta trditev izhaja predvsem iz dejstva, da je v najbolj "kritično" dohodkovno skupino (pokojnine do 15.000 din v obravnavanem obdobju) vključeno za 8% manj litostrojskih upokojencev kot pa vseh upokojencev v SRS.

DOHODKOVNE SKUPINE	S R S %	T Z L Št.	%
do 15.000	19,5	34	11,6
15.001 — 16.000	10,1	20	6,9
16.001 — 17.000	4,4	34	11,7
17.001 — 18.000	3,9	14	4,8
18.001 — 19.000	7,8	17	11,0
19.001 — 20.000		15	
od 15.001 do 20.000	26,2	100	34,4
20.001 — 22.000	9,3	30	10,3
22.001 — 24.000	7,6	29	10,0
24.001 — 26.000	13,9	46	15,8
26.001 — 28.000	6,9	18	6,2
od 20.001 do 28.000	37,7	123	42,3
28.001 — 30.000	3,1	7	2,4
30.001 — 32.000	2,6	8	2,7
32.001 — 34.000	2,1	4	1,4
34.001 — 36.000	1,6	3	1,0
36.001 — 38.000	1,5	5	1,7
38.001 — 40.000	1,0	3	1,0
od 28.001 do 40.000	11,9	30	10,3
40.001 — 42.000	0,8	1	0,3
42.001 — 44.000	0,7	1	0,3
44.001 — 46.000	0,6	1	0,3
46.001 — 48.000	0,6	—	—
48.001 — 50.000	0,4	—	—
nad 50.000	1,5	1	0,3
nad 40.001	4,6	4	1,4
SKUPAJ	100,0	291	100,0

PANOGA DEJAVNOSTI	ŠT. UPOK.	POVPREČNA POKOJNINA	INDEKS KOV. IND. = 100
Elektrogospodarstvo	1.020	24.856	126,5
Premogovništvo	3.813	24.195	123,2
Barvna metalurgija	1.353	21.763	110,8
Črna metalurgija	2.367	21.199	107,9
Kemična industrija	1.819	20.632	105,0
Druga industrija	5.913	20.306	103,4
Gozdno gospodarstvo	1.473	19.940	101,5
Papirna industrija	1.360	19.871	101,1
Živilska industrija	2.639	19.686	100,2
Kovinska industrija	6.165	19.646	100
Ind. gradb. materiala	1.421	19.285	98,2
Elektro industrija	2.153	19.155	97,5
Gradnja	3.352	19.062	97,0
Ind. usnja in obutve	2.145	18.862	96,0
Kmetijstvo	4.608	18.731	95,3
Tekstilna industrija	8.628	17.994	91,6
TZL — vseh upokojencev	291	21.519	109,5
TZL — po splošnih predpisih	200	20.071	102,2

ravni republike preko 50% upokojenih žensk. 70% od vseh litostrojskih upokojencev pa ima polno pokojninsko dobo. Pri njih beležimo boljšo strukturo po dohodkovnih skupinah, kakor tudi višjo povprečno pokojnino.

Drugi dejavnik, ki bistveno vpliva na višino pokojnin, je osebni dohodek. Iz primerjave povprečnih osebnih dohodkov v naši delovni organizaciji s povprečnimi osebnimi dohodki v republiki za preteklih 19 let je razvidno, da so bili naši osebni dohodki pred letom 1976 na isti ravni, v nekaterih letih pa celo nekoliko pod ravni povprečnega osebnega dohodka v SRS, od leta 1976 dalje pa je raven naših osebnih dohodkov, ves čas nadpovprečna. Vendar pa z revalorizacijskimi količniki, ki veljajo za ugotavljanje pokojninske osnove, ne dosežemo vedno dejanske revalorizacije naših osebnih dohodkov.

Gornje ugotovitve se nanašajo predvsem na globalne primerjave. Za realnejšo sliko litostrojskih upokojencev je gotovo potrebna primerjava s panogo dejavnosti, saj le-ta predstavlja ožjo primerjalno populacijo, kjer so pogoji, ki vplivajo na kvaliteto primerjalnih podatkov bolj izenačeni. Za našo panogo — kovinsko industrijo — je značilno, da je znesek povprečne pokojnine nižji od povprečne pokojnine v SRS. Primerjava pokojnin litostrojskih upokojencev z upokojenci celotne kovinske industrije kaže nekoliko ugodnejši položaj naših upokojencev, saj je povprečna pokojnina naših upokojencev višja od povprečne pokojnine vseh upokojencev v kovinski industriji.

Iz primerjav v analizi izhaja še ena pomembna karakteristika, in sicer, da je gmotni položaj starejših upokojencev praviloma boljši od položaja mlajših upokojencev, saj so povprečni zneski pokojnin upokojencev iz zadnjih let upokojitve nižji od povprečnih zneskov pokojnin upokojencev iz preteklih let upokojitve.

Gornje ugotovitve v analizi lahko strnemo v dejstvo, da naši upokojenci glede na višino pokojnin ne zaostajajo za upokojenci v drugih sorodnih delovnih organizacijah. Seveda pa to še ne pomeni, da je položaj tako naših kakor tudi drugih upokojencev zadovoljiv. Poleg tega, da se položaj mlajših upokojencev slabša, pa se tudi realna vrednost pokojnin znižuje bolj kot realna vrednost osebnih dohodkov.

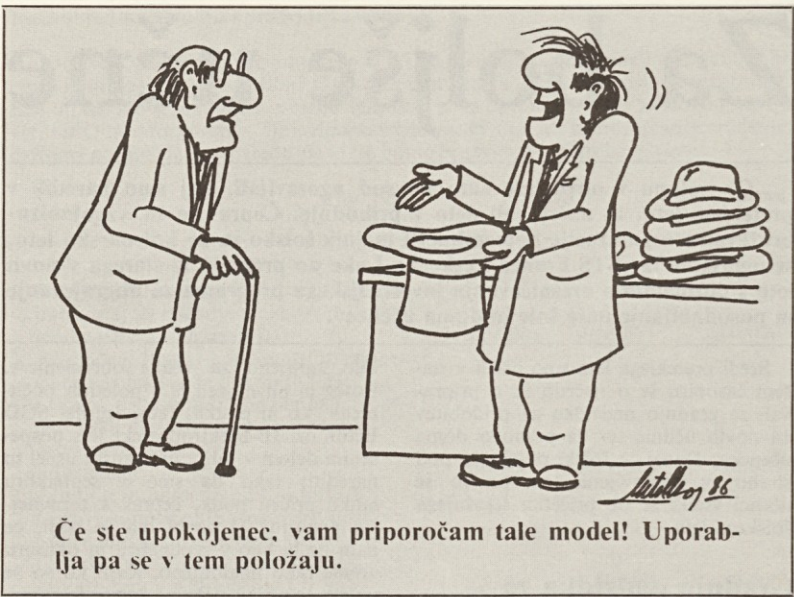
Podatki namreč kažejo, da se razmerje med povprečno pokojnino in povprečnim osebnim dohodkom iz leta v leto zmanjšuje v škodo pokojnin. Pri tem gre nedvomno za nekatere značilnosti pokojninskega sistema, ki imajo pod vplivom neugodnih gospodarskih gibanj v zadnjih letih nezaželene posledice. Pri tem je potrebno izpostaviti predvsem dva problema:

Izredno negativne posledice ima gotovo sistem revalorizacije osebnih dohodkov delavcev (za 10 letno obdobje). Po veljavnih predpisih se namreč osebni dohodki delavcev revalorizirajo na predzadnje leto dela in ne na zadnje leto dela. Glede na inflacijska gibanja, ki imajo v zadnjih letih za posledico zelo visoke letne stopnje rasti osebnih dohodkov, to pomeni dokajšnje znižanje pokojninske osnove. Le-to ima nedvomno velik vpliv na ugotovitve, da v zadnjem času prva pokojnina predstavlja od 40 do 60% zadnjega osebnega dohodka delavca. Ob nespremenjenem sistemu pa se lahko ob še močnejši inflaciji osebnih dohodkov ta odstotek še znižuje. Zvezni zakon sicer predvideva revalorizacijo na zadnje leto dela, vendar to določilo še ni v veljavi. Uveljavitev tega določila se namreč ne nanaša le na tekoče primere izračunavanja pokojninske osnove, pač pa na vse upokojence.

Drugi problem se nanaša na usklajevanje pokojnin s povečevanjem višine osebnih dohodkov. V sedanjih inflator-

Opomba:

Podatki o višini pokojnin v obeh tabelah so le primerjalnega, ne pa tudi gmotnega značaja, ker se nanašajo na obdobje januar 1985. Po tem obdobju so bila namreč že izvedena dokajšnja povišanja pokojnin s poračunom od 1. 1. 1985 (skupno povečanje pokojnin med letom znaša 56,2%).

nih gibanjih na gmotni položaj upokojencev izredno močno vpliva način usklajevanja pokojnin z rastjo osebnih dohodkov. Zvezni zakon sicer določa tekoče usklajevanje pokojnin z gibanjem nominalnih osebnih dohodkov, vendar to določilo še ni začelo veljati. V naši republiki smo se opredelili za postopen prehod na nov način usklajevanja pokojnin s povečanjem deleža uskladitve pokojnin med letom (s poračuni za celo leto). Da ne bi pokojnine še nadalje zaostajale za osebnimi dohodki, je potrebno, da so tekoče —

medletne uskladitve pokojnin čimbolj ažurne in čimbolj pogostejše in da obenem čimprej dosežejo celoten porast nominalnih osebnih dohodkov. Navedenih vzrokov, ki bistveno vplivajo na gmotni položaj upokojencev in se nanašajo tako na odmero pokojnine kot na povišanje pokojnin, pa ni mogoče odpraviti le s prilagajanjem sistema pokojninskega zavarovanja, ampak tudi s povečanjem obsega pokojninskih sredstev.

Bojan Zupančič

Novoletno srečanje

V znak pozornosti in zahvale za dolgoletno sodelovanje, smo tudi letos, kot že nekaj let prej, pred novim letom povabili v svojo sredino nekdanje sodelavce — upokojence. Ob skromni pogostitvi so se lahko pogovorili med seboj in izmenjali novice ter se seznanili z dogajanjem v svoji bivši tovarni. Takšna srečanja so vedno prijetna in se jih naši bivši sodelavci zelo radi udeležujejo. Na sliki so upokojenci DS SSP (Foto: E. L.)

Ustanavljamo aktiv upokojencev

16. decembra se je v sejni sobi samoupravnih organov zbralo devet članov iniciativnega odbora za ustanovitev aktiva upokojencev Litostroja. Manjkal sta samo dva, kar dokazuje, da so naši upokojenci resno začeli priprave.

Prvi seji iniciativnega odbora je prisostvoval tovariš Fadil Zec, predsednik KOOS Litostroja, tovarišica Marjana Bolta, predsednica komisije za socialna vprašanja pri KOOS Litostroj, tovarišica Magda Kreft, socialna delavka in tovariš Janez Levišček, predsednik aktiva upokojencev Ljubljanske banke.

Tovariš Levišček, ki ima že veliko izkušenj pri ustanavljanju aktivov upokojencev, se je našemu vabilu odzval in članom iniciativnega odbora posredoval vrsto praktičnih rešitev iz svoje bogate zakladnice izkušenj. Orisal je namen delovanja aktivov in svetoval, kako se lotiti priprav za izvedbo postopka za ustanovitev aktiva. Tovariš Levišček je tudi v bodoče pripravljen z nasveti pomagati našemu iniciativnemu odboru.

Prisotni člani iniciativnega odbora so izvolili svojega predsednika. To nalogo je prevzel tovariš Rudi Jesenšek, ki prav gotovo še dobro pozna razmere v

DO, za njegovo desno roko, in sicer za tajnika, pa je bila izvoljena tovarišica Alda Razpotnik, za katero vemo, da ji delovne zagnanosti zlepa ne zmanjka.

Iniciativni odbor se je že dogovoril za naslednji sestanek, 23. decembra 1985, na katerem bodo že konkretno pripravljali listine, ki so potrebne ob ustanovitvi aktiva.

Prepričani smo, da so v iniciativnem odboru taki upokojenci, ki so nalogo sprejeli z vso zavzetostjo in bodo priprave za izvedbo ustanovitvenega zbora aktiva upokojencev dokončali v najkrajšem času, tako da bi bil ta predvidoma že v januarju oziroma februarju 1986.

Magda Kreft

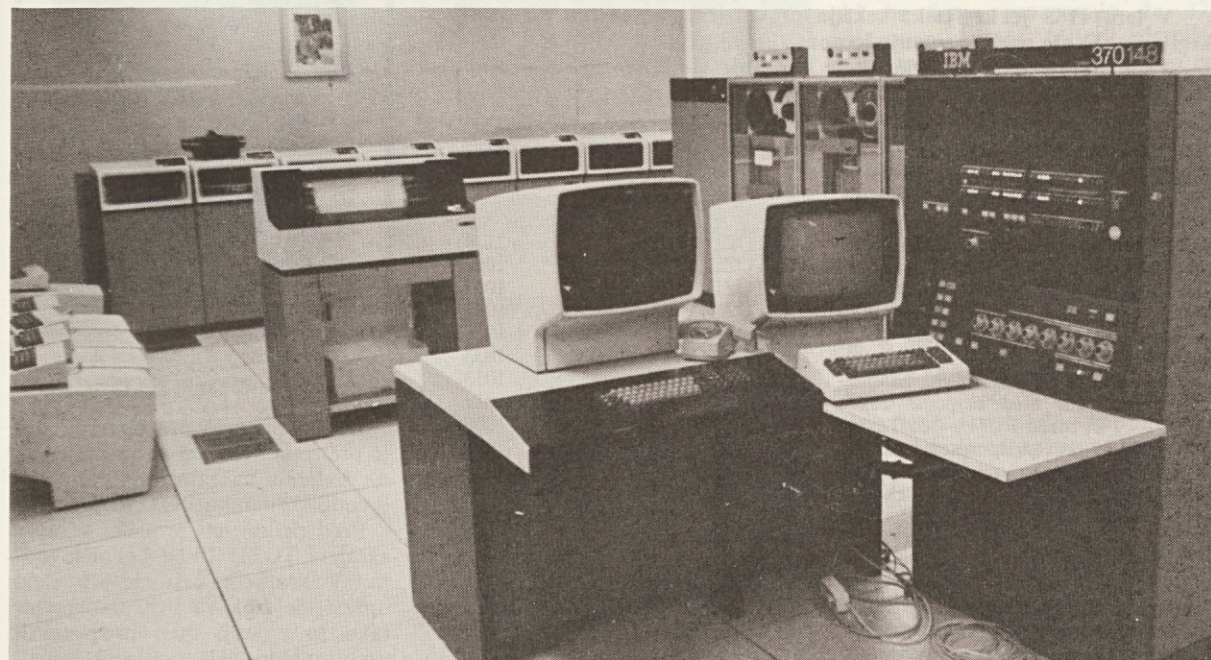
GLASILO DELAVCEV TITOVIH ZAVODOV LITOSTROJ

LITOSTROJ

Glasilo delavcev Titovih zavodov Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 6000 izvodov. Izdaja ga Odbor za obveščanje pri Konferenci OO sindikata Titovih zavodov Litostroj, ki je hkrati izdajateljski svet — Uredniški odbor: predsednik dipl. iur. Anton Tomažič in

člani: prof. Hrabroslav Premelč, Tone Erman, Franc Kostevec, Majo Pahor, Mirko Čepuran, Slobodan Nikolić, dipl. ing. Anton Brerar, Toni Skušek, Srečko Pirc in odgovorni urednik Karel Gornik, urednik Marjana Meglič, tehnični urednik Estera Lampič, novinar Tone Škrjanec, lektorica prof. Vesna Tomc. Telefon uredništva 558-341 (n.c.) interna 13-70, 13-71, 13-79. Tisk Tiskarna Ljubljana. Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu 421-1/72.

Pozdravljeni!

Sem računalnik IBM 370/148.

Najet sem za 4 leta.

Moji glavni sestavni deli so:

- Centralni procesor z velikostjo spomina 2 megabytov-MB,
- enota za napajanje in pogon,
- tiskalnik s hitrostjo 1200 vrstic na minuto,
- diskovna enota z izmenljivimi diski 2 x 70 MB,
- 3 diskovne enote s fiksnimi diski 3 x 560 MB,
- 3 tračne enote gostote zapisa 800/1600 bytov na colo,
- čitalec disket,
- lokalna kontrolna enota za največ 32 terminalov,
- 16 zaslonkih terminalov,
- upravljalni pult z naslonom,
- v izgradnji pa je tudi terminalska mreža do uporabnikov po Litostroju.

Da bi vso našeto aparaturno opremo lahko uporabljali, imam oziroma bom kmalu imel vgrajeno programsko opremo. Naj jo kratko predstavim:

VSE/SP V2 SIPO je IBM operacijski sistem, ki vsebuje mnogo kontrolnih in servisnih programov za start in nadzor delovanja, proženje, varnost in zaščito obdelav ter vzdrževanje knjižnic sistemskih in uporabniških programov itd. Deluje skupaj z naslednjimi programskimi proizvodi:

CICS/VS — Customer Information Control System je komunikacijski monitor za obdelavo terminalskih transakcij. Povezuje aplikativne programe uporabnikov, teleprocesne pristopne metode (BTAM, VTAM) in pristopne rutine do bank podatkov (DL/I).

BTAM — Basic Telecommunication Access Method je teleprocesna pristopna metoda, ki upravlja prenos podatkov v realnem času med aplikacijskim programom v centralni procesni enoti in priključenimi terminali.

VSAM — Virtual Storage Access Method je enotna pristopna metoda, ki omogoča direktno ali zaporedno obdelavo podatkov, zapisanih na enotah za direktni pristop — diskih. VSAM je avtomatizirana metoda organizacije podatkov, ki uporabnika razbremeni skrbi, saj tako ve, kje na disku se nahajajo posamezni zapisi in mu je vsak zapis v trenutku na voljo ob uporabi "ključa". Uporablja se kot osnovna organizacija za bazo podatkov DL/I.

DITTO — Data Interfile Transfer, Testing and Operations Utility je servisni program, ki omogoča čitanje, izpisovanje kopiranje, ustvarjanje in spreminjanje celih datotek ali njihovih delov na kartičnih, tračnih ali diskovnih vhodno-izhodnih enotah.

FASTCOPY je servisni program za kopiranje in prepisovanje celih diskov ali datotek na disk ali trak in obratno.

POWER je tako imenovani "spooling" sistem, ki pod operacijskim sistemom avtomatično zaposljuje počasni sistemski vhod in izhod (čitalec in pisalnik).

S simuliranjem čitanja iz diska namesto s čitalca in pisanjem na disk namesto direktno na pisalnik

Od prevajalcev programskih jezikov bosta vgrajena predvsem COBOL in PL/I. Možno pa je dodati še druge programske jezike, kot npr. RPG II, FORTRAN ITD!

vsa navedena sistemska programska oprema zaseda slabo četrtnino mojega prostora na diskih, to je nekaj več kot 400 megabytov. Ostalih 1400 Megabytov zunanjega spomina je na razpolago za hranjenje in za delovna področja za predelavo podatkov v informacije.

Delavci Računalniškega centra me pripravljajo za obravnavanje programov in podatkov z naslednjih področij:

se izredno zmanjša čas obdelav in poveča propustnost sistema.

ICCF — Interactive Computing and Control Facility je interaktivno programsko orodje, predvsem za programerje: Preko terminala omogoča razen manipulacije s programi, kot na primer vnos in hranjenje programov v knjižnice na diskih, njihovo spreminjanje, kopiranje, prevajanje, testiranje. Lahko tudi obdelave in na ekranu lahko vidimo izhodne liste, s katerimi upravlja POWER in čakajo na izpis na tiskalniku.

SORT/MERGE — program sortira in izbira podatke na hitrih zunanjih spominskih enotah, kot so trakovi in diski. V osnovi je to enoten program, ki glede na krmilne informacije, ki jih natančno določi uporabnik, lahko tvori cel niz različnih programov za sortiranje. Vhod in izhod sta organizirana po metodi VSAM.

DL/I — Data Language/I je osnovni program za kreiranje, vzdrževanje in dostop do baze podatkov. Omogoča ločitev fizične organizacije in strukture baze podatkov od uporabniških programov. Tako se programer lahko posveti le problematiki aplikacije, medtem ko DL/I prevzame skrb nad pristopom v bazo podatkov. Prednosti DL/I so poleg tega izražene še v interaktivni obdelavi ob uporabi CICS, ki omogoča istočasen pristop več uporabnikov do segmentov iste baze podatkov.

naziv itd.), hranim na disku in so uporabnikom na razpolago za uporabo in vzdrževanje preko terminala in tudi preko drugih vhodno-izhodnih enot.

MDDOK — matična dototeka dokumentov

V to datoteko, ki je uporabnikom dostopna preko terminalov, delavci iz tozda IRRP polnijo podatke o dokumentih tehnične dokumentacije, ki so mikrofilmami (številka risbe, klasifikacija, naziv, neto masa itd.). Z raznimi programi so uporabnikom omogočene različne uporabe teh podatkov (npr. združevanje po klasifikacijski šifri za razvojno tehnologijo, pregledi risb po projektivah, možno pa bo to dragoceno zbirko podatkov kasneje prenesti v bazo podatkov o kosovnicah).

Podatki o naročilih

Podatki, ki so na dokumentu RN, bodo uporabnikom dosegljivi preko terminala in uporabljeni za vse izpise, ki ta naročila obravnavajo, vključno s podatki o dejanski fizični realizaciji.

OD in KE — osebni dohodki in kadrovska evidenca

To področje bom v letu 1986 prevzel v celoti na svoje rame. Podatki bodo vnašani in dostopni večinoma preko terminalov, shranjeni pa v bazi podatkov. Rezultat mojega dela na tem področju bo mesečno dobil v roke vsak Litostrojčan.

Informacijski podsistem Nabave

Ker je treba po hitrem postopku obvladati nekatera področja materialne oskrbe proizvodnje, bo v nekaj mesecih stekla obdelava, pri kateri bodo delavci Nabave preko terminala vnašali in ažurirali (rok, cena) podatke o vseh naročilih Nabave (Nalog za nabavo kupljenec) in podatke o vseh prispelih materialih (Obvestilo o prispetju kupljencev). Tako bo vsak trenutek možno izdelati preglede, kaj Nabava dolguje proizvodnji, preglede potrebnih finančnih sredstev za to itd.

Ostale obdelave

Seveda imamo še kup obdelav, kot na primer obračun proizvodnje, režije, škode itd., ki ne bodo takoj nadomeščene z načrtovanimi novimi programskimi paketi. Zato jih bom moral, predelane seveda, sam prevzeti od starega in izčrpanega brata IBM 360/20, ki bo v Litostroju samo še do septembra 1986. Z njim se niti pogovarjati ne morem, saj nimam (pravijo, da namenoma) niti luknjača, niti čitalca kartic, tako da bom potreboval prevajalca, ki bo podatke z magnetnega traku luknjal na kartice in obratno.

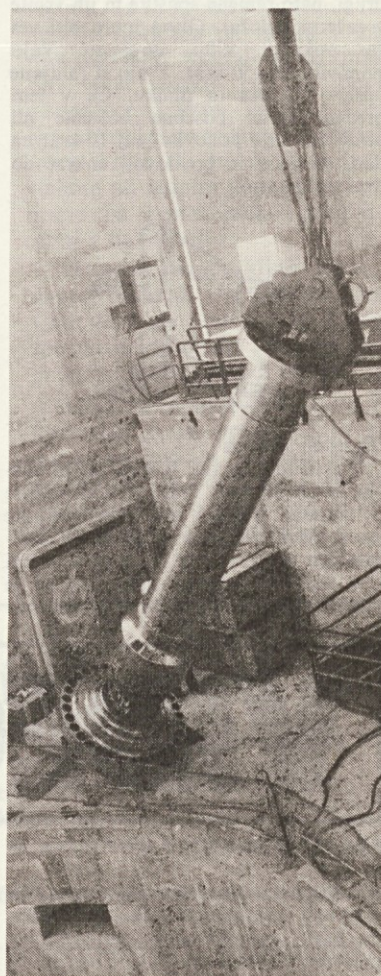
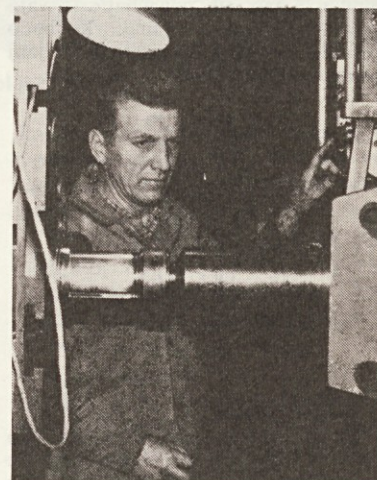
Planiranje in vodenje proizvodnje

Nedvomno je planiranje in vodenje proizvodnje tisto področje poslovno proizvodne informatike, za katerega se izplača nabaviti še večje računalnike, kot sem jaz. Tu so učinki celovitega obravnavanja podatkov lahko največji. Če uspe na primer obvladati materialne tokove, pomeni to obvladati skoraj polovico poslovnega procesa Litostroja. Nasproti vabljivemu izzivu pa je treba vedeti, da je postavitve takega sistema temu primerno trd oreh. Dokaz za to je, da še nikjer v širšem okolju tega področja ne obvladajo celovito. Novejša računalniška tehnologija, katere uporabo z

nekaterimi omejitvami omogočam tudi sam, ta problem olajšuje, vendar se postavitve takega sistema še vedno meri v letih. Vsekakor bo ta informacijski projekt, ki bo začel s kosovnicami, tehnologijo in planiranjem v povezavi z materialnim poslovanjem med najpomembnejšimi in bo terjal mnogo naporov računalničarjev in uporabnikov.

Če se ozrem po vsem delu, ki me čaka, saj kaže, da bo potreba po terminalskem delu velika, me je kar strah pripomb uporabnikov, ki se bodo pritoževali nad dolgi odzivnimi časi. Zato se že vnaprej veselim prihoda mojega novejšega brata IBM 4361, za katerega so zbrana že vsa potrebna uvozna soglasja in podpisana pogodba. Izdelan je prav za interaktivno — terminalsko delo, tako, da bova ob delitvi dela — on terminalsko, jaz paketno obdelavo, upam za nekaj let ustregla uporabnikom, saj bova skupaj zmogla podpirati razvoj in tek večjih informacijskih projektov.

Zapisal A. Vintar

Montaža turbinske gredi za HE Mavčiče, ki je težka 27 ton, njen premer je 1,7 m, dolga pa je 5,7 m. (Foto: B. Francelj)

POSPEŠENA MONTAŽA PRVEGA AGREGATA ZA HE MAVČIČE

Turbinska oprema, ki jo je izdelal Litostroj, to je Kaplanova turbina, turbinski regulator, črpalke ter ostala strojna in elektro oprema za prvi agregat HE Mavčiče, se pospešeno montira.

H koncu gredo tudi gradbena dela, montaža generatorja ter druge elektro opreme in opreme zapornic.

Prva zavrtitev tega agregata z močjo 20800 kW bo predvidoma marca letos, elektriko pa bo začel proizvajati nekaj tednov kasneje.

Z nekaj meseci zakasnitve dobavljamo in montiramo tudi drugi agregat za to novo slovensko hidroelektrarno, ki bo predvidoma povsem dokončana v drugi polovici letošnjega leta.

F. Rogelj

MDKUPL — matična datoteka kupljencev — cenik

Vse podatke, s katerimi Litostroj razpolaga o kupljencih (šifra, cena,

IZBRAN PROGRAM GIMNASTIČNIH VAJ

Če vas kdaj zgrabi bolečina v križu, kjer je ledveno stegenska mišica, delajte te vaje, ki vam bodo gotovo pomagale.

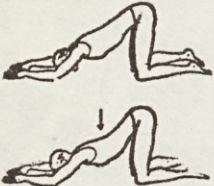
Kroženje z rokami

Stojte vzravnano, stopala so nekoliko narazen. Nato se sklonite naprej, roke in glava visijo sproščeno navzdol. Nato pričnete krožiti z rokami: vodite jih naprej, navzgor in nazaj, tako da oblikujete z njimi velik krog. To vajo lahko delate z eno ali z obema rokama. Dnevno opišite najmanj 50 — 100 krogov v obe smeri. S to vajo boste sprostili hrbtne mišice in lopatice. Če so vaše hrbtne mišice precej trde vam bodo sprva uspevali le manjši krogi. Opisati jih morate vsaj 1000 na dan. Čim več prostora vam je na voljo, tem večje kroge lahko pisujete. Pri otrdelem tilniku in ramenih ponavljajte to vajo vsake pol ure po dve minuti. Ko bodo bolečine ponehale, število ponavljanj polagoma zmanjšujte.

Kroženje z rameni

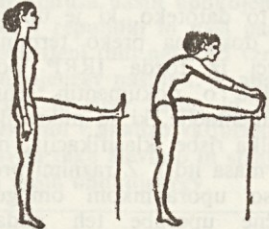
Stojte vzravnano, stopala so nekoliko narazen, roke pa sproščeno visijo ob telesu. Pričnite krožiti z rameni: dvignite jih visoko, kar se da, nato jih potisnite nazaj, lopatici stisnite drugo k drugi, nato ramena spustite in jih vrnite v začetni položaj. Glava mora biti ves čas pokonci, tilnik vzravnano. Vajo ponovite 20—50-krat. Z njo si rahljajte mišice v hrbtu in tilniku. Če v tem predelu čutite posebne bolečine ali otrdelost, vajo ponovite vsaj 10-krat na dan, drugače pa bo dovolj enkrat do dvakrat dnevno.

Raztezanje trupa

Poklekните na tla. Kolena so približno 20 cm narazen. Nato se pripogibajte s trupom naprej, roke pa iztegujte proti glavi, dokler se s čelom in podlahtnico ne dotaknete tal. Stegna so pri tem navpična, zgornji del telesa pa je nagnjen proti tlu. Sedaj si prizadevajte

te prsi pritisniti čimbolj k tlu. V tem položaju šteje do deset, nato se sprostite in ostanite nekaj trenutkov (štejte znova do pet) v tem začetnem položaju. Nato vajo ponavljajte tri minute. Pri tej vaji izrabljamo telesno težo za raztezanje mišic, za ramenski sklep in cele hrbtenice.

raztezanje kolenskega sklepa

Postavite se na eno nogo na mizo ali na klop, ki vam mora segati do kolkov. Drugo nogo iztegnite in položite peto na mizo. Prsti na nogah so obrnjeni navzgor. Sedaj se nagnite pravokotno naprej, roke iztegnite proti stopalu na mizi in se v zibu skušajte vedno bolj približati prstom na nogi. Napravite 100 — 200 zibov, nato vajo ponovite še na drugi nogi. Če imate viseča ramena ali okrogel hrbet, se postavite v enak položaj, le da se tokrat zibate s celim trupom proti iztegnjeni nogi na mizi. Vztrajajte v drži: raven hrbet, ramena nazaj, glava pokonci. Zibajte se na vsaki nogi 100—200-krat.

Raztezanje nožnih mišic

Sedite na tla. Noge so iztegnjene, stopala pa pritisnjena k steni. Iz kolkov se nagnite kolikor morete naprej, roke pa iztegnite proti prstom na nogah. V zibu se skušajte dotakniti prstov. Zibajte se

Ko smo v soboto 28. decembra proti poldnevu že vsi ali skoraj vsi praznovali, so bile naše telefonistke polnoštevilno zbrane ob svojih aparatih. Sicer je res, da so bile malo bolj veselo razpoložene kot na naveden delovni dan, toda kdor je hotel zvezo s tovarno, jo je gotovo tudi dobil (Foto: E. L.)

Kegljanje

V letu 1985 je kegljaška sekcija organizirala prvenstvo Litostroja v kegljanju. Svoje moči in znanje je pomerilo 18 ekip. Tudi tokrat smo spoznali, da je kegljanje v Litostroju res priljubljen šport, kar dokazujejo zagrizeni boji na samem kegljišču.

Po nekajletnih borbenih igrah smo spet prešli na ekipno tekmovanje 6 x 50 metov, kar se je pokazalo kot izredno zanimivo in borbena, saj so se tekmovalci borili za vsak keglj, da bi svojemu tozdu prinesli čim boljše uvrstitve. Hkrati pa se je 32 prvoplasiranih uvrstilo za posamezno prvenstvo. Prijavilo se je 18 ekip, ekipe so štele po 6 igralcev.

Tudi letos je izzvala največ zanimanja tekma leta med ekipama tozda IVET — 1 in tozda PUM — 1. Tekma je potekala v pravem športnem vzdušju. V trdem boju za največji pokal je imela ekipa tozda IVET — 1 nekoliko več znanja (sreče) od ekipe tozda PUM — 1 in jo je premagala za 32 kegljev. Posebej je treba pohvaliti nekatere ekipe, da so vključile tudi ženske, ki so dokazale, da so enakovredne moškim, saj so podrele celo več kegljev (Piskova — 186 in Avgustinčeva 182).

Zmagovalna ekipa je nastopila v postavi: Rudi Perušek (kapetan), Ciril Mihelčič, Franc Flisar, Josip Troha, Marjan Horvat, in Janez Dolenc. Po tekmovanju so prve tri ekipe prejele pokale v trajno last.

Vrstni red prvenstva DO je naslednji:

	podrtih kegljev
1. TOZD IVET-1	1124
2. TOZD PUM-1	1092
3. TOZD TVN	1067
4. TOZD MONT	1040
5. TOZD PZO	1034
6. TOZD PPO	1033
7. TOZD OBD-1	1013
8. TOZD SSP	1011
9. TOZD NAB	1008
10. TOZD PUM-3	971
11. TOZD SŠTS	959
12. TOZD IVET-2	935
13. TOZD PFSR	933
14. TOZD OBD—3	928
15. TOZD PROD	920
16. TOZD PUM-2	901
17. TOZD IRRP	895
18. TOZD OBD-2	888

Sama organizacija je potekala pod vodstvom tovarišev Stoliča in Hermana, pomagali pa so še Ciril Mihelčič in Mira Šček.

M. Herman

Sodelavci TOZD TVN

Zahvale — zahvale

Ob nepričakovani in boleči izgubi mojega brata Metoda HROVATA se še enkrat zahvaljujem za izražena sožalja in zadnje spremstvo v njegov prerani zadnji dom.

Ciril Hrovat

Sindikatu tozda ZSE se iskreno zahvaljujem za prirčno slovo in lepo darilo, ki so mi ga poklonili ob odhodu v pokoj. Tovarišu direktorju se zahvaljujem za poslovilne besede, vsem sodelavkam ter obema sodelavcema pa za praktično darilo.

Ana Rogač

Sindikalni organizaciji tozda Obdelava se iskreno zahvaljujem za novoletno darilo in obisk na domu. Vsem sodelavcem in celotnemu kolektivu Litostroja pa želim čim več delovnih uspehov in osebnega zadovoljstva v letu 1986.

Invalidski upokojenec
Vinko Cvelbar

Sindikalni organizaciji tozda Montaža se zahvaljujem za vso pomoč, ki mi jo je nudila med mojo dolgotrajno boleznijo. Vsem sodelavcem, ki so me obiskali, iskrena hvala.

Alojz Mužar

Ob boleči izgubi mojega očeta se iskreno zahvaljujem sodelavcem iz tozda PUB za izrečeno sožalje, podarjeno cvetje ter spremstvo na njegovi zadnji poti.

Cilka Vidmar

Ob boleči izgubi moža in očeta Antona PONIKVARJA se iskreno zahvaljujem za podarjeni venec delovni organizaciji Litostroj.

Žena Fani ter hčerki Andreja in Sonja z družino

Ob smrti drage mame Amalije KODRIČ se iskreno zahvaljujem sodelavcem brusilnice hidravličnih oblik TOZD OB za podarjeni venec in izrečena sožalja.

Posebno se zahvaljujem sosedom Ulice 28. maja 51, Ljubljana, in vaščanom Črešnjic za podarjeno cvetje in spremstvo na njeni zadnji poti.

Jože in Martin Kodrič

NASLOVNIK NEZNAN

V zadnjem mesecu leta 1985 smo dobili 22 vrnjenih časopisov Litostroj, in sicer z naslednjimi naslovi: Božidar Alič, Obirska 1/8, 61000 Lj.; Franjo Dizdarevič, Brilejeva 7, 61117, Lj. Dravljice; Ilija Fejzovski, Cesta dveh cesarjev 108, 61000 Lj.; Vladimir Horvat, Jana Husa 41, 61000 Lj.; Janko Hozjan, Medvode 15, 61215 Medvode; Janez Hvala, Papirniška pot 21, 61000 Lj.; Jože Jesenšek, Jana Husa 20, 61000 Lj.; Ignac Kastelic, Babna gora 6, 68360; Milovan Konjevič, Delakova 65, 61000 Lj.; Liljana Mahmutović, Petrovičeva 10, Lj.; Radojič Marjanovič, Vlahovičeva 21, 61000 Lj.; Radenko Matić, Arharjeva 46, 61000 Lj.; Stevo Mihajlovič, Travniška 8, 61000 Lj.; Anica Pečjak, Titova 4, 61000 Lj.; Stojan Polovina, Bratovševa ploščad 36, Lj.; Tomaž Roudi, Rovška 11, 61000 Lj.; Bogdan Štraus, Drežčeva 1, 61000 Lj.; Vladimir Šunde, Rojčeva 22, 61000 Lj.; Marija Škrjanec, Cesta dveh cesarjev 139, Lj.; Mojca Škoflek, Gostinčarjeva 7, 61260 Lj. Polje; Anton Zabkar, Pot k Savi 9/A, 61210 Lj. Šentvid.

Pravilen in natančen naslov nam sporočite pisno na naslov:

ZPS TITOVİ ZAVODI LITOSTROJ, Center za samoupravljanje, DPO in informiranje, 61000 Ljubljana, Djakovičeva 36, ali po telefonu na številko 556-021, 554-241 ali interna 1371.

gpm

VIDEO

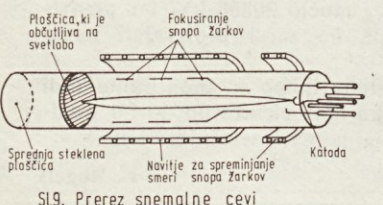
14

tehnika

Piše: P. Poženel

trični signal mora vsebovati vse podatke o stopnji osvetljenosti vsake točke slike, da bodo ustrezni električno-svetlobni pretvorniki lahko dali sliko, ki bo čimbolj podobna originalu, t.j. predmetu, ki ga snemamo.

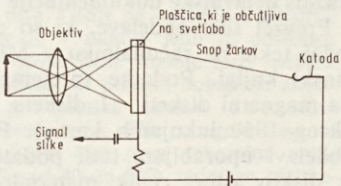
Snemalne cevi raznih proizvajalcev se razlikujejo po svoji konstrukciji in imajo tudi različna imena: vidicon, saticon, newvicon, orticon, plumbicon, tricon, newcosvicon ali cosvicon. Zelo veliko se pri neprofesionalnih kamerah uporablja cev vidicon, ki je dovolj občutljiva, ima dolgo življenjsko dobo in je razmeroma poceni, boljši pa sta cevi saticon in newvicon. Boljše rezultate dajo večje cevi premera 25 mm (1") v primerjavi z manjšimi cevmi 16,6 mm (2/3") ali 12,7 mm (1/2").

Snemalna cev (sl. 9) pa deluje tako: svetlobna slika pada skozi sprednjo stekleno ploščico na ploščico, ki je občutljiva na svetlobo. Pod svetlobnim vplivom se na tej ploščici v vsaki točki vzbudi električni naboj, ali pa se ji spremeni električna prevodnost, glede na to, kakšna količina svetlobe pade na vsako točko. Električno stanje, ki je v nekem trenutku na tej občutljivi ploščici, torej direktno odsliskava svetlobno sliko, ki je prišla iz optičnega sistema (sl. 10).

Na nasprotni strani od občutljive ploščice se v snemalni cevi nahaja žareča katoda, katera oddaja proste elektrone v obliki snopa. Električni sistem, ki je okoli cevi, najprej ta snop fokusira (združi v eno točko), navitje za spreminjanje smeri pa ga usmerja tako, da snop analizira celo ploščico, ki je občutljiva na svetlobo. Analiziranje oz. branje stanja na ploščici poteka po vzporednih vrstah, glede na standard, po katerem je cev izdelana. Najprej analizira točke v neparnih vrstah, nato pa še v parnih. Tako prebere elektronski snop celo sliko, ki jo riše optični sistem, in sicer električno stanje cele ploščice, ter simultano prevaja svetlobno sliko v niz

podatkov o svetlobnem stanju vsake posamezne točke te slike.

Sl.10. Delovanje snemalne cevi „VIDICON“

Razlike pri oddajanju razmeroma lahko kompenziramo. Na istem TV sprejemniku lahko gledamo TV programe, ki jih oddajajo po različnih standardih. Te razlike so namreč v glavnem v različnih razdaljah med nosilcem tona in nosilcem slike ter v različnih širinah frekvenčnega obsega videosignala, kar pomeni različne širine TV kanalov.

Pri pretvarjanju televizijskega signala pa je postopek veliko bolj zapleten. Razlike so v številu vrst, ki tvorijo eno TV sliko, in pa v številu slik na sekundo. Tako imajo npr. v ZDA, Kanadi in na Japonskem TV sliko sestavljeno iz 525 vrst in 30 slik na sekundo, v Jugoslaviji in v ostali Evropi pa imamo sliko sestavljeno iz 625 vrst in 25 slik na sekundo. Obstajata sicer še dva sistema, in sicer v Veliki Britaniji s 405 vrstami ter v Franciji z 819 vrstami, ki pa ju oddajajo le na nekaj oddajnikih in ju že počasi opuščajo.

Glede na način analiziranja TV slike,

znanega pod imenom »analiziranje s presledkom«, pa ne navajamo kot podatek število slik v sekundi, ampak število »polslik« v sekundi. Tako označujemo prej navedene sisteme s: 525/50 oziroma 625/50.

Do analiziranja slike s presledkom smo prišli zaradi želje, da je menjavanje slike čim hitrejša. Človeško oko namreč šele pri številu 50 slik na sekundo dobi občutek mirne slike. Ker pa bi bilo za analiziranje 625 vrstic in 50 slik na sekundo potrebno imeti zelo visok frekvenčni spekter, so uvedli analiziranje slike s presledkom. Pri tem načinu se giblje elektronski snop žarkov tako, da sliko analizira od zgornjega levega kota in izpiše najprej 321,5 neparnih vrstic (prvo, tretjo, peto itd.). Ko pride na dno slike, se žarki vračajo na začetek ter izpišejo 312,5 parnih vrstic (drugo, četrto, šesto... itd.). Na ta način je vsaka TV slika sestavljena iz dveh med seboj dopolnjujočih polslik. Oko tako dobi na vpogled 50 slik (pri drugem standardu 60) brez neprijetnega drhtenja, frekvenca spektra sistema pa ostane po širini nespremenjena.

Običajno proizvajalci izdelujejo videoopremo (kamere, videorekorderje, monitorje) ter TV sprejemnike za en standard. Možno je sicer izdelati naprave za več standardov, toda te so zelo zapletene in drage. Včasih se stvar lahko reši z uporabo raznih konverterjev (pretvornikov).

Vse, kar smo do sedaj povedali, velja za pretvarjanje signala črno-bele slike.

Program izletov PD Litostroj v letu 1986

Datum	Cilj izleta	Vodnik
JANUAR		
12.1.	Dražgoše (obletnica)	Mažgon
25.1.	Domžalska pot	Tomažič
FEBRUAR		
8.2.	Peričnik — Vrata	Šarf
15.2.	Zasavska pot (Kal. Mrzlica)	Cankar
MAREC		
15.3	Snežnik (obletnica)	Miklavčič, Marinšek
23.3.	Porezen (obletnica)	Soklič, Veber
APRIL		
5.4.	Križka gora — Tolsti vrh	Vipotnik
12.4.	Mirna gora	Pečjak
21.4.	Boč	Pečjak
MAJ		
10.5.	Po poteh partizanske Ljubljane	V okviru DO
17.5.	V neznano	Tomažič, Vogelnik
24.5.	Golica —	Lovše, Cankar
31.5.	Vitranc —	Ogrič
JUNIJ		
7.6.	Matkov kot — Škaf	Vipotnik
15.6.	Tabor MDO (Velika planina)	Podpredsednik PD
21.6.	Vojsko — Hlevišce	Pečjak
JULIJ		
2.—6.7.	Velebit	Miklavčič, Žebavec
12.7	Družinski izlet	Odbor PD
19.—22.7.	Po slovenski planinski poti (Julijci)	Soklič, Vipotnik
AVGUST		
16.17.8	Cmir — Vrbanova špica	Dolenc, Vogelnik
30.8.	Košuta — Kompotela	Tomažič, Marinšek
SEPTEMBER		
6.9.	Ratitovec (obletnica)	Žebavec
14.9.	Dan planincev	Predsednik PD
20.9.	Kokrška Kočna	Vipotnik, Soklič
27.—28.9.	Hpanca — Vodnikova koča — Krma	Dolenc
OKTOBER		
4.—5.10.	Srednja ponca	Ogrič, Marinšek
11.—12.10.	Komna — Kuk — Podrta gora	Dolenc,
18.10.	Bratska planinska pot LJ-RI	Kreft
25.—26. 10	Bratska planinska pot LJ-ZG	Gamberger
NOVEMBER		
8.11.	Škofjeloško pogorje	Veber
22.11.	Polhograjski dolomiti	Gamberger
DECEMBER		
14.12.	Tisje	Kreft

PD LITOSTROJ si pridržuje pravico spremeniti datum posameznih izletov, v primeru težav z vremenom, prevozom itd. O tem boste pravočasno obveščeni v Planinskem koticu in na običajnih objavnih mestih.

Planinsko izletništvo

Ena od dejavnosti PD Litostroj, ki bo letos praznovalo že 37. obletnico obstoja, je tudi izletništvo. Društvo je bilo ustanovljeno na pobudo skupine mladih, ki so zahajali v naš gorski svet in so se kmalu pričeli ukvarjati tudi z alpinizmom. V prvih letih obstoja društva se je skupina ljubiteljev planinskega sveta dogovorila in odšli so na izlet. Kasneje so se na podlagi izkušenj domenili za določen in primeren cilj izleta na seji odbora planinskega društva. Izlet je vodil eden od planincev, ki je poznal razmere in poti v kraju, za katerega so se odločili. V nadaljnjih letih je postala izletniška dejavnost bolj organizirana in načrtna. Običajno se, če ne prej pa na občnem zboru društva, predstavi celotni program izletov. V njem so zajeti izleti v razne dele naše ožje domovine, od nizkega gričevja do skalnih vršacev naših Alp. Vsako leto prehodimo del slovenske transverzale in nekaterih drugih planinskih poti. Nekateri izleti so postali tako priljubljeni, da jih vsako leto vključimo v program in so kljub temu množično obiskani (izlet na Golico.).

Prav kmalu pa nas je zamikal tudi planinski svet naše širše domovine, želeli pa smo pokukati tudi v tuji planinski svet.

Leta 1977 se je odbor PD, zato da proslavi 30. obletnico Litostroja, odločil za izlet na najvišji vrh Evrope, na Mt. Blanc. Tako hitro kot se je takrat nabralo potrebno število udeležencev (za en avtobus) — članov našega planinskega društva, se jih ni kasneje nikoli več. Izlet je odlično uspel, kljub slabšemu vremenu. To je bila za nas velika spodbuda. V naše letne programe izletov smo uvrstili "izlet leta", ki naj bo enkrat v tujino, drugič pa v Jugoslaviji.

Pri nas smo obiskali Prenj v Hercegovini, Durmitor v Črni gori ter čudoviti kanjon Tare, po katerem smo se na splavih spustili od Djurdjevića Tare do njenega sotočja s Pivo in potem še po Drini do Foče.

V tujini smo se poleg Mt. Blanca, povzpeli še na nekaj štiritisočakov v skupinah Mt. Rose, Breithorna in Gran Paradisa. Bili smo tudi na nekaterih vrhovih "Poti prijateljstva" v Zahodnih Julijcih in na avstrijskem Koroškem. Nekaj let nam je tako spoznavanje gorskega sveta prav lepo uspevalo. Uvedba plačila depozita za prehod meje pa je zmanjšala naš "vozni red" obiskov v tujini. Nasploh je šlo v tistem času marsikaj narobe. Tudi predvideni obisk makedonskih gora je zaradi premajhnega števila prijavljenih odpadel.

Kljub nastalemu položaju pa v odboru PD nismo hoteli vreči puške v koruzo. Povezali smo se z oddelkom Počitniški domovi pri našem tozdu ZSE, ki že leta vodi

Proti vrhu Allalinhorna (Foto: O. Dolenc)

počitniško izmenjavo v ČKD Blansko v ČSSR. Najprej smo bili v Krkonoših. Zanimala pa nas je še osrednja skupina Karpatov ter Visoke Tatire na Slovaškem, ki se s svojimi najvišjimi vrhovi dvigajo preko 2500 m. Z dogovarjanjem smo pričeli zgodaj spomladi leta 1983, vendar smo bili za poletje istega leta že prepozni in tako smo izlet prenesli v naslednje poletje. Poleti 1984. leta smo se pripeljali z avtobusom v mesto Poprad na Tatranski planoti. Tu je bilo naše izhodišče, iz katerega smo delali vsakodnevne izlete na vrhove Visokih Tater. Postalo nam je jasno, zakaj je prišlo do tega našega obiska šele po več kot enoletnem dogovarjanju. Celotno področje Visokih Tater je namreč proglašeno za narodni park z zelo strogim redom. V območju parka je zaščitena prav vsa rastlinska (od dreves pa do zadnje travne bilke) ter živalski svet. Ob poti smo lahko videli gamse, ki se sploh niso zmenili za nas ter prijazne veverice, ki so jemale hrano iz naših rok. Tu ima prednost narava, ljudje pa lahko hodijo le po ne posebno gosti mreži markiranih poti. Srečali smo tudi ljudi, ki so v dolino nosili odpadke in prazne steklenice iz planinskih postojank. Tudi ob poteh nismo videli odpadkov. Res izredna skrb za zaščiteno naravo.

Ob tem se lahko spomnimo na naš svetovno znani in zaščiteni

kanjon Tare, katerega usoda je še vedno sporna, in ki ima skoraj več zagovornikov ohranitve svoje prvobitnosti v tujini kot pa doma.

V Visokih Tatrah nam je tako ugajalo, da smo se tja odpravili ponovno v preteklem letu. Tudi tokrat smo bili zelo zadovoljni in uspešni.

V prihodnosti bo najverjetneje ostala naša izletniška dejavnost podobna kot je bila v zadnjih letih, in kot je zapisana v kroniki izletov. To redno vodimo od leta 1979. Vanjo vpisujemo udeležence izletov, kratek opis izleta pa napiše vodnik. Iz te kronike je vidna tudi manjša udeležba na izletih v zadnjih treh letih. Skušali bomo zmanjšati vpliv visokih cen na število udeležencev izletov, tako da bomo organizirali čimveč enodnevnih izletov v kraje, ki bodo dosegljivi z vlakom ali rednim avtobusom, prehrano pa bomo lahko prinesli s seboj v nahrbtniku.

Izlet leta bomo kljub temu še naprej obdržali v programu, predvsem zato, da bomo tudi v bodoče spoznavali planinski svet Jugoslavije ter po možnosti tudi tujine.

Odsek za izletništvo v okviru PD Litostroj, ki ga predstavljajo planinski vodniki, si bo tudi vnaprej prizadeval, da bodo izleti izpeljani po programu in varno (po možnosti brez nezgode) kot doslej.

J. Ogrič

Planinska šola

- Vas mikajo gore, pa se nanje še niste povzpeli?
- Ste že veliko brali in slišali o Planinskem društvu Litostroj, pa se še vedno niste odločili za vpis?
- Bi že šli v hribe, pa nimate prave družbe?
- Se bojite, da nimate dovolj kondicije?
- Imate majhne otroke, katerih si ne upate vzeti s seboj in ženo, ki ima vrtoglavo?
- Bi se vsaj konec tedna radi spočili na svežem zraku in sprostili v prijetni družbi?

Če ste vsaj na eno od gornjih vprašanj, odgovorili pozitivno, tedaj je najbolje, da izpolnite spodnjo prijavnico in jo pošljete na Planinsko društvo (delavci Litostroja preko interne pošte, zunanji pa na naslov Djakovičeva 36). Vaša prijava je povsem neobvezna. Pomeni le, da se za planinstvo zanimate, zato vam bomo poslali sporočilo o pričetku planinske šole za začetnike, ki bo potekalo v marcu in aprilu. Tudi ta šola bo neobvezna in zelo lahka. Nekajkrat bomo za vas pripravili predavanja, na katerih boste dobili prve in osnovne informacije o hoji v gore, opremljenosti, prehrani, vremenu, varnosti itd. Skupaj bomo naredili nekaj lahkih izletov, na katere lahko vzamete s seboj tudi otroke in jih tako vpeljete v eno najlepših in najbolj zdravih rekreativnih dejavnosti, kar jih poznamo. Pod vodstvom izkušenih planinskih vodnikov bodo izleti varni, prijetni in za nikogar pretežki. Kasneje se boste lahko udeleževali izletov iz rednega programa PD LITOSTROJ.

Poskusite, ne bo vam žal! (Šola je seveda povsem brezplačna). Planinsko šolo priporočamo tudi članom društva, ki bi radi nekoliko obnovili in poglobili znanje s planinstvom.

PLANINSKA ŠOLA ZA ZAČETNIKE!

Prosim, da me obvestite o času in programu Planinske šole za začetnike, ki jo organizira Planinsko društvo LITOSTROJ!

Priimek in ime:

Naslov:

Priznanja litostrojskim planincem

Prijetno je po opravljenem delu uživati, posebno če je to v tako mirnem času, kot je to zima! Takšnih, čeprav le skromnih simboličnih sadoov so bili deležni tudi prizadevni litostrojski planinci, katerim sta priznanja podelili Samoupravna interesna telesnokulturna skupnost in Zveza telesnokulturnih organizacij Ljubljana-Šiška. Za dolgoletno delo v Planinskem društvu Litostroj so dobili priznanje člani:

- ZLATA BLOUDKOVA ZNAČKA**
- Erman Tone
 - Ogrič Janko
 - Šarf Ludvik
 - Vogelnik Stane

- SREBRNA BLOUDKOVA ZNAČKA**
- Lovše Franc
 - Šparemblek Marica
 - Pogačnik Viktor

- BRONASTA BLOUDKOVA ZNAČKA**
- Dolenc Oskar
 - Gamberger Rihard
 - Soklič Janez
 - Pečjak Jože
 - dr. Tepina Edo
 - Tomažič Anton
 - Jerin Častislav
 - Levstek Anton

Članarina za leto 1986

Pri objavi višine planinske članarine v prejšnji številki je prišlo do manjše napake. Članarina za mladince namreč znaša 250 din in ne 200 din!

- Torej je višina članarine:
- za člane 400 din
 - za mladince 250 din
 - za pionirje 80 din

- PRIZNANJE SITKS in ZTKO LJUBLJANA-ŠIŠKA**
- Cankar Štefan
 - Kragelj Silvester
 - Mažgon Albert
 - Miklavčič Viktorija
 - Veber Rudi
 - Žebavec Andrej

Čestitamo!

Alkohol - rizični dejavnik

Alkoholizem je družbeno zlo, ki prihaja do izraza tudi v združenem delu. Družba, v kateri živimo, si je izvolila sožitje s potencialno nevarno drogo — alkoholom. Torej se mora soočiti tudi z eno izmed posledic tega sožitja — alkoholizmom.

Opredeliti alkoholizem ni tako preprosto. Pokazalo bi se, da enemu pomeni alkoholizem vsako pitje alkoholnih pijač, drugemu pa ono skrajno stanje, ko človek zaradi alkohola živetari nekeje na robu družbe, od vseh ljudi zapuščen, v vseh pogledih propadel in čaka na odrešilno smrt.

Predno bi razjasnili, kaj je alkoholizem, moramo opredeliti, kakšen je odnos ljudi do alkohola na sploh.

Vsi ljudje imamo nekakšen odnos do alkohola:

- Ab — abstinenti
- ZP — zmerni pivci
- A — alkoholiki
- NA — nepopravljivi alkoholiki

- Abstinenti so tisti, ki iz teh ali nih razlogov sploh ne poskusijo alkohola.
- Zmerni pivci so tisti, ki pijejo zmerno oziroma z mero. Lahko bi rekli, da kontrolirajo svoj odnos do alkohola. Oni lahko sami odločijo, koliko bodo in kaj bodo popili. Alkohola ne potrebujejo, če pa pride do tega, ne izgubijo mere in znajo prenehati takrat, kadar to sami želijo.
- Alkoholiki so tisti, ki so zboleli za alkoholizmom in si brez njega ne znajo predstavljati življenja.
- Nepopravljivi alkoholiki so tisti alkoholiki, ki so tako odvisni in imajo tako hude posledice, da se jim tudi z zdravniško pomočjo ne da več pomagati.

Le kaj je odvisnost od alkohola?

To je spremenjeno psihofizično stanje človeka. Nekaj se v človeku zaradi predolgotrajnega in pretiranega pitja vzemiri. Spremenijo se nekateri duševni ali telesni mehanizmi (ali oboji), pa ne zmore več brez alkohola. Odvisnost je dolgotrajen proces, ki lahko traja več let in je polna sprememb v človeškem vedenju in odnosu do okolja.

Odvisen je torej človek, ki brez alkohola ne more živeti. Lahko je telesno odvisen, ko si z dolgotrajnim pitjem spremeni presnovo v svojem telesu, da njegovo telo ne vzdrži brez alkohola. Duševno pa je lahko odvisen, če si s pitjem poizkusi olajšati čustvene težave in osebnostno nesposobnost spopadanja z vsakodnevnimi problemi.

Odvisnost od alkohola pa je tudi posledica prizadetosti človeških organov, živčevja, slaba telesna higiena in telesna zmogljivost. Pomembne so tudi duševne posledice, ko alkoholik postane napadalen, spremeni se njegovo vedenje, ki ga pripelje do raznih zapletov z okoljem.

Gotovo pa so najpomembnejše družbene posledice, ko človek z zasvojitvijo z alkoholom razdira svojo družino, se ji ne posveča dovolj ali sploh ne, se odtuja delovnim navadam, se spušča v razna kazniva dejanja in podobno.

In kakšne so posledice v družini?

Ko se sploh zazna problem alkoholizma, torej da se je v družini pojavil alkoholik, bo taka družina skušala problem prikriti. Znotraj družine se ob pogostem pitju moža ali žene pojavljajo nesoglasja, družina, ki je bila pred tem živila v slogi, se sedaj bolj odtuja od drugih, ne vabi svojih prijateljev več tako pogosto na obiske, da ne bi prišlo do škandalov, da ne bi pijoči član goste osramotil. Tako se iz dneva v dan krha prej homogena družina.

Razpad družine je namreč končno posledica, ko nobena prošnja in preprečevanja ne zaležejo več, ko člani družine spoznajo, da onemu alkohol pomeni več kot družina, ko odklanja in dokončno odkloni zdravljenje. Ločitev je edini izhod, da družina izloči svojega alkoholika, čeprav je to v danih trenutkih boleče.

In kakšne so posledice v združenem delu?

Alkoholizem prihaja do izraza tudi v delovnih organizacijah. Delavci, ki so pod vplivom alkohola, na delo zamujajo ali prihajajo neredno, delovne naloge izpolnjujejo često nevestno, malomarno in nepravčasno, zaradi alkoholiziranosti se povečuje nevarnost za nesreče pri delu: sredstva družbene lastnine so slabše zavarovana, povzročajo spore in nered med delavci. Alkoholizem se pojavlja kot problem na celotnem področju združenega dela, tako da prihaja do prekrškov na delu in v zvezi z delom, do hujših kršitev delovnih obveznosti, do zmanjšanja osebne varnosti pri delu, do kršitev, saj delavci uživajo alkohol med delovnim časom, do škode družbene lastnine in podobno.

Kako reševati take in podobne kršitve, pa naj imajo organizacije združene dela to urejeno v svojih samoupravnih splošnih aktih v skladu z zakonom.

Alkohol kot dejavnik nevarnosti v cestnem prometu je pogostokrat spremlevalca vzroka prometnih nesreč in se večkrat ponavlja kot glavni vzrok ne-zgode. Pogostokrat je prevelika koncentracija alkohola v krvi glavni vzrok za prometno nezgodo. Ko koncentracija alkohola v krvi doseže maksimum (30—90 minut po zaužitju), se nato alkohol počasi razgrajuje in koncentracija alkohola v krvi pada.

Za orientacijo so v tabeli navedeni podatki o trajanju koncentracije alkohola v krvi po užitju različnih alkoholnih pijač, in to za osebo srednje telesne teže (okoli 75 kg). Če je telesna teža manjša, bo koncentracija alkohola v krvi večja.

Koncentracija alkohola v krvi v promilih v določenem časovnem razdobju po užitju alkohola:

Pijača	% alkohola	Količ.	30 min	1h	2h	3h	4h
Pivo	3,3—4,5	1/2 l	0,3	0,4	0,35	0,2	0,1
Vino	8—10	1/2 l	0,6	0,8	0,7	0,6	0,5
Šampanjec	10—12	1/2 l	0,7	1,1	1,0	0,9	0,9
Liker	36—38	4 cl	0,2	0,35	0,25	0,1	—
Viski	50—60	4 cl	0,4	0,55	0,45	0,3	0,2

Fakulteta za strojništvo — Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani je Titovim zavodom LITOSTROJ podelila plaketo za uspešno sodelovanje.

Pri dvojni ali trojni količini alkoholne pijače se sorazmerno povečuje koncentracija alkohola v krvi.

Po koncentraciji alkohola v krvi se tudi določa stopnja opitosti:
0k5—0,8 promila — zmanjšana sposobnost upravljanja motornega vozila
0,8—1,5 promila — vinjenost
1,5—2,5 promila — pijanost
2,5—3,5 promila — močna pijanost
3,5—4,0 promila — zastrupitev z alkoholom
pri 5,0 promila — alkoholna koma nad 5,5 promila — nastopi smrt zaradi zastrupitve z alkoholom
Alkoholiziranost poenjuje približno po:
po 4,5 urah za 0,5 promila
po 7 urah za 1,0 promila
po 11 urah za 1,5 promila
po 15 urah za 1,0 promila

Nekateri ljudje si napačno razlagajo ali pa so celo prepričani, da alkohol krepi in poživilja človeški organizem.

- Ni res, da bi bil alkohol hrana, ker le-ta odvzema organizmu mnogo ti-stega, kar mu hrana daje.
- Ni res, da krepi organizem, temveč ga izčrpa, le trenutno ustvarja občutke okrepitve.
- Koncentracija alkohola oziroma njegova naraščanja ne moremo preprečevati z uživanjem kisle vode ali kave. Organizem ni sposoben preprečiti dvigovanja koncentracije alkohola do nevarne meje.

Človek pod vplivom alkohola prece-njuje svoje sposobnosti in podcenjuje zunanje zahteve v prometu.

Javni promet je danes postal v celoti sredstvo vsakdanjega življenja ljudi pri opravljanju njihovega dela in rekreacije. Predvsem pa se zastavlja vprašanje, kako bi bilo mogoče zmanjšati vpliv alkohola na varnost prometa.

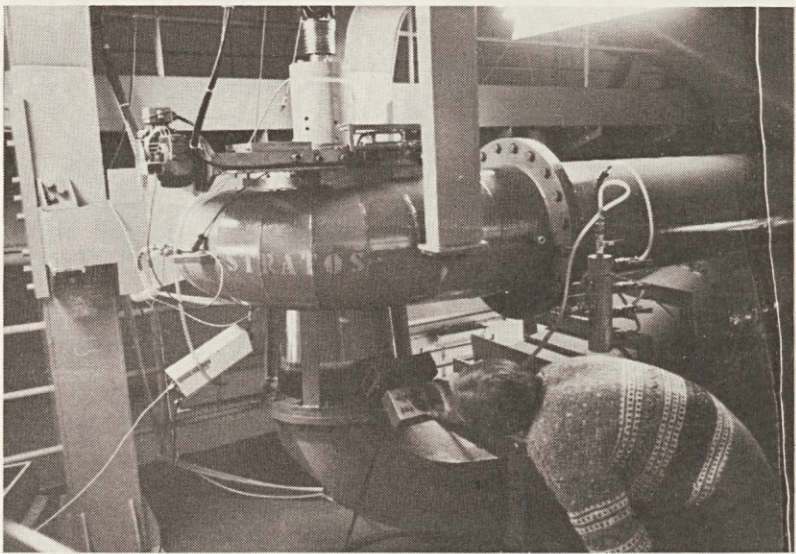
Mislím, da je največji problem nedvomo v splošnem odnosu do alkohola in pitja nasploh.

Alkoholizma ne bo mogoče odpraviti in izkoreniniti kar čez noč, potrebno bo več narediti za spremembo splošne družbene zavesti, kjer bi morali alkoholizem obravnavati kot resno nevarnost za položaj človeka pa tudi za gospodarski položaj.

Janez Marinček

PREVZEMNI PREIZKUS ZA HE STRATOS V TURBOINŠTITUTU

Največji Francisov gonilnik

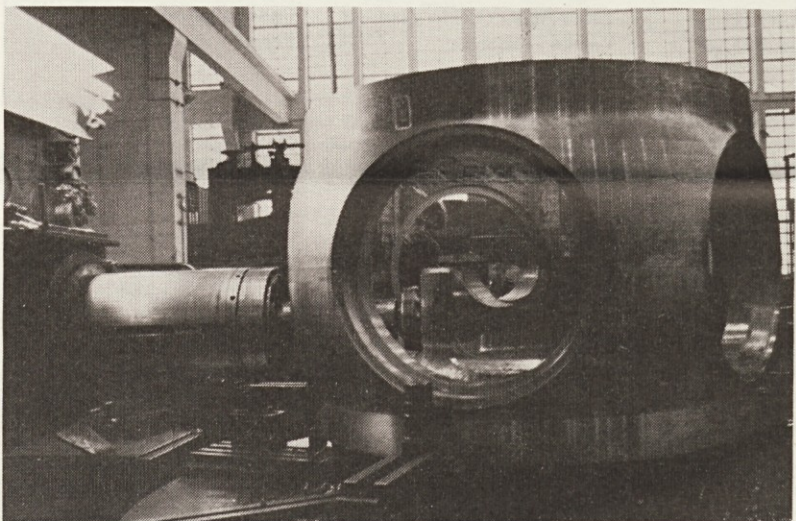
Litostroj bo v kratkem pričel z izdelavo največjega Francisovega gonilnika v svoji zgodovini. Ta gonilnik, ki bo namenjen grški HE Stratos, bo imel premer 5,65 m, pri 36,6-metrskem padcu vode ter pretoku 250 m³/s pa bo dajal 80,8 MW električne energije.

V ljubljanskem Turboinštitutu je manjši prototipni model tega Francisovega gonilnika že pripravljen na prevzemni preizkus. Ta preizkus bo izveden v prisotnosti predstavnikov grškega elektrogospodarstva, ki so prispeli v Ljubljano 13. januarja. Zahtevana je visoka kvaliteta ter neoporečnost izdelka, zato je ta preizkus zahteven, z zelo natančnimi kriteriji ter traja dvajset dni. V tem času bodo podrobno preizkušene vse energetske, kavitacijske in ubežne karakteristike ter opravljene meritve dinamičnih pojavov na modelu (oscilacije momentov, sil, pulzacije pritiskov, vibracija ohišja itd.).

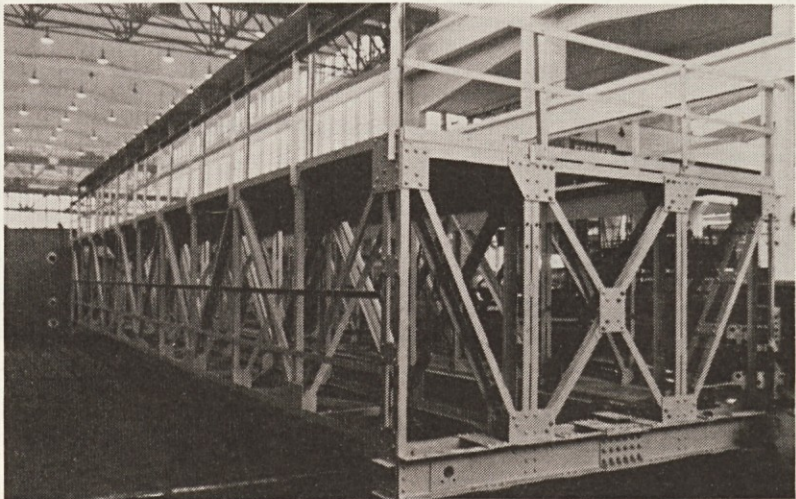
Zaradi velike zahtevnosti meritev teh dinamičnih pojavov bosta pri preizkusu tesno sodelovali ekipa delavcev Turboinštituta ter ekipa merilcev iz našega tozda IRRP.

Po uspešno zaključenem prevzemnem preizkusu pa bo Litostroj lahko pričel z izdelavo tega velikanskega gonilnika za grško hidroelektrarno.

t.š.

Obdelava glave gonilnika za HE Mostar na vrtno rezkalnem stroju (Foto. T. Š.)

Na 14. polju v Obdelavi potekajo še zadnja dela na ogrodju žerjava za čistilnico sive livarne (zunanja proga med jeklo in sivo livarno). Remont tega žerjava izvajajo delavci tozda IVET. (Foto: T. Š.)

Veselo novoletno kegljanje

Ob koncu leta 1985 je OOS TZ LITOSTROJ priredila že tradicionalno družabno rekreativno tekmovanje v kegljanju, samo organizacijo pa je zaupala kegljaški sekciji.

Tekmovanje je bilo na kegljišču Rogovilec v Črnučah. Tekmovali smo ekipno in posamezno, in sicer po sistemu 25 lučajev polno. Rezultati tekmovalcev so se šteli za ekipno uvrstitev in za vrstni red posameznikov.

Pet najbolje uvrščenih tekmovalcev je sestavljalo eno ekipo. Nastalo je pet ekip, in sicer:

1. Uprava podjetja — kapetan Mirko Jančigaj	2. SINDIKAT	607 kegljev
2. Samoupravni organi — kapetan Janko Babič	3. ZK	586 kegljev
3. Zveza komunistov — kapetan Joco Klobučar	4. MLADINA	514 kegljev
4. OOS TZL — kapetan Fadil Zec	5. SAMOUPR. ORGANI	510 kegljev
5. Predsedstvo ZSMS — kapetan Barbará Krošelj		

Rezultati tekmovanja:

Ekipno		
1. DIREKTORJI	618 kegljev	M. Herman

Rezultati posamezno	
1. ERŽEN	136 kegljev
2. KOGEJ	133 kegljev
3. TOMAŽIČ	132 kegljev
4. FLISER	128 kegljev
5. BARIŠIČ	127 kegljev
6. LESAR	

